National Library 56253
Gen.Acquisitions Section
Ottawa, Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
MAY 7 1979
PERIODICALS SECTION
JOURNAUX

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

RAHVUSVAHELINE LASTE AASTA

Nr. 24 (2563) XXVIII aastakäik — Teisipäeval, 27. märtsil 1979 — Tuesday, March 27, 1979 — Üksiknumbri hind 40 centi

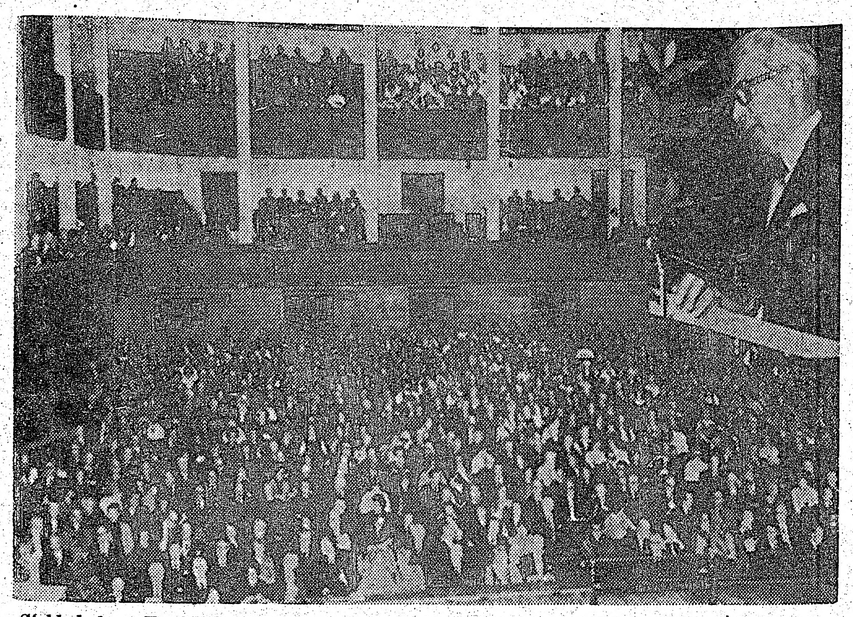

Stokholmis on Eesti Vabariigi aastapäeva aktused piisinud rahvarohketena ja esinduslikkudena. Pildil näeme aktusest osavõtjaid täitmas viimase kohani kontsersaali ja selle rõdusid. Paremal nürgas Rootsi Riigipäeva liige Gösta Bohman, kes pidas aktusel rootsikeelse kõne.

UBA-BATUN võitleb Genfis inimõiguste eest

Juta Virkmaa-Juks Inimõiguste Komisjoni istungil

GENF — Kolmekümneviies Inimõiguste Komisjoni istung leidis aset Genfis 12. veebr. kuni 16. märtsini. Eestlastest viibis seal Juta Virkmaa-Juks 5. — 7. märtsini koos lätlaste Olafs Bruvers'i ja Jultis Kadelsiga UBA-BTAUN'i esindajatena. UBA-BATUN'i esindajad võtsid kontakte komisjoni delegaatide ja ajakirjanikega. UBA-BATUN, ehk United Baltic Appeal - Baltic Appeal to the UN, on teatavasti NY-is asuv organisatsioon mis on üle kümne aasta LRO liikmeid informeerinud Balti riikide oludest.

Seekord toetasid rahaliselt seda aktsjooni ka Vabade Lätlaste Maailmaföderatsioon, Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides ja Läti Keskkomitee Saksamaal.

Komisjoni istungi päevakorras oli seekord ette nähtud läbirääkimisi vangide kohtlemise printsiipide määritlemiseks enne lõpliku kokkuleppe sõlmimist sel alal. Printsiibid näevad ette muuhulgas, et ühtegi vangi ei tohi kohelda ebainimlikult ega alandavalt, et igale vangile tuleb anda võimalus pidada sidet välismaailmaga ja et igal vangil oleks õigus kohesele ja korralikule arstiabile.

UBA-BATUN organiseeris juba aasta algul komitee, kes korjas informatsiooni vangide halvasti kohtlemise kohta endistelt balti päritoluga vangidelt nagu lääne saabunud lätlased Viktors Kalnins ja Gunars Rode

ja ka praegu vangis olevate inimeste lääne toimetatud kirjeldusi. Selle põhjal koostati memorandum, mis tõendab, et Nõukogude Liidus rikutakse paljusid neid printsiipe, mis on ära toodud kokkuleppe projektis.

Memorandumile lisatud materjalide hulgas oli ka koopia Nõukogude Läti vangla reeglitest mida üks endine vang vangist salaja välja viis. Need reeglid tõlgiti UBA-BATUN-i poolt inglise keelde. Nendest reeglitest on ka memorandumis näiteid toodud ja need räägivad vastu kokkuleppe projekti printsiipidele. Projekt näeb näiteks ette, et vangi ja tema advokaadi vahelist sidepidamist ei tsenseerita.

Nõukogude vangla reeglid näevad aga ette, et igasugust kirjalikku sidet tsenseeritakse.

Materjalide hulgas oli veel koopia Nõukogude Liidu valitsusele esitatud ettepanekust poliitvangide olukordade parandamiseks, mille koostasid 69 Nõukogude Liidus elavat inimest.

Üks BATUN'i delegatsiooni liikmetest, Olafs Bruvers, istus ise ka kuus kuud kinni Nõukogude Läti vanglas. Teda süüdistati alusetult Nõukogude vastases tegevuses sellepärast, et ta oli oma vennaga proovinud teha läti üliõpilaste hulgas väikest sotsioloogilist uurimist. Tema ja ta venna toetamiseks organiseeriti tookord ka demonstratsioone läänes ja Bruversi vennad pääsesidki 1976. a. läände.

UBA-BATUN New Yorgis koostas komisjoni liikmetele informatsioon, mis anti Genfis üle 28-le komisjoni liikmele, s.o. kõikidele komisjoni liikmetele väljaarvatud Bulgaaria, Kuuba, Poola ja Nõukogude Liit.

Pikemalt oli meil võimalus diskuteerida neid küsimusi Ühendriikide, Austraalia, Kanada, Rootsi ja Prantsusmaa esindajatega.

Ullatuseks meile oli Rootsi esindaja Johan Molanderi suur huvi selle küsimuse vastu. Ta oli ka eriti hästi informeeritud kuna ta

(Järg lk. 4)

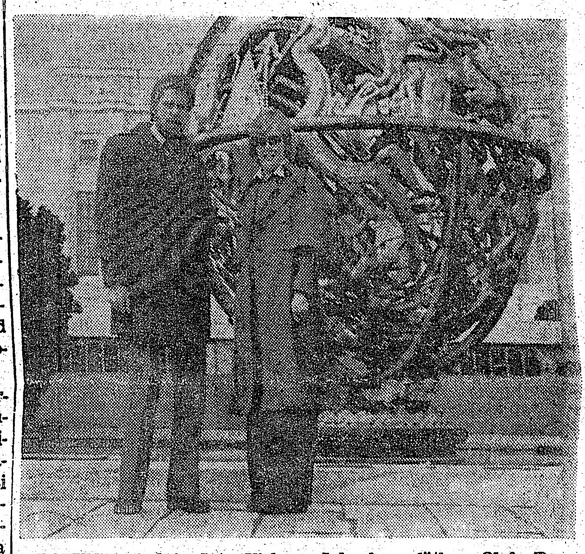

BATUN'i esindaja Juta Virkmaa-Juks koos lätlase Olafs Bruvers'iga Genfis.

Gromõko organiseerib Kesk-Idas vastasrinda

Iisraeli ja Egiptuse riigipead Washingtonis rahulepingu allakirjutamisel

WASHINGTON — Möödunud nädalavahetusel saabusid Washingtoni Egiptuse prsident Sadat ja Iisraeli peaminister Begin, et kirjutada pidulikult alla kahe riigi vahel sõlmitud rahukokkuleppele. Sadatil oli Beginiga pühapäeval kokkusaamine ning pärast seda teatas president, et peaminister Begin saabub Kairosse külaskäigule 2. aprillil. Diplomaatilistes ringkondades arvatakse, et Begini külaskäik Kairosse on mõeldud vastukülaskäiguks Sadati ajaloolisele reisile Jeruusalemma, mis toimus 1977. aasta novembris ja pani aluse kahe riigi vahel sõlmitud rahukokkuleppele.

Mõlema riigipea vahelisel kohtumisel arutati ka mõningaid rahulepinguga seoses olevaid lahtiseid probleeme ning jõuti nende lahendamiseks kokkuleppele. Ametlikult poolt ei antud nende lahkarvamiste kohta informatsiooni

kuid eraviisilistest allikatest saadud andmete kohaselt tõstis Begin üles Siinai õliallikate probleemi ning taotles kindlustusi Siinaist õli saamiseks kui see piirkond läheb Egiptusele tagasi.

Rahulepingu alla kirjutamine pidi toimuma esmaspäeval kell 2 päeval Valges Majas president Carteri juuresolekul, kes oli selle kokkuleppe sõlmimisel vahetalitajaks ja esile kerkinud probleemide lahendajaks. Pärast kokkuleppe allakirjutamist järgneb Valge Maja pargis ülespüstitatud telkides pidulik lõunasöök, millest võtab osa üle tuhande külalise.

Nädalavahetusel saabus cotamatult Kesk-Itta N. Liidu välisminister Gromõko, kes diplomaatilistest ringkondadest saadud andmetel

tuli tõenäoliselt organiseerima tugevat vastasrinda Egiptuse—Iisraeli rahukokkuleppele.

Gromõkol oli esmajoones kokkusaamine Süüria president Hafez Assad'iga ning pärast seda diskuteeris ta Kesk-Ida probleeme Palestiina Vabastamise Organisatsiooni juhi Yasser Arafat'iga. Süüria ja teised sõjakad Araabia riigid on pühendanud oma erilise tähelepanu Saudi Araabiale, üritades selle oma rindesse tõmbamist. See on väga oluline samm,

kuna Saudi Araabia on seni olnud Egiptuse suurem majanduslik toetaja ning sellele lisaks võib ta oma õlikraanide kinnikeeramisega ja õlihindade tõstmisega mõjutada suurel määral ka Ühendriikide hoiakut.

Surmalaager Paldiskis

Vangid puhastavad aatomireaktorite düüse uraanijäätmeist

NEW YORK (VES) — N. Liit on tuumarelvade maa ühes võimsa sõjatööstusega. Relvastusse, mis suunatud lääne vastu, kuuluvad ka aatomiallveelaevad ballistiliste relvadega, kirjutab Iisraelis asuva N. Vene kontsentratsioonilaagrite, vanglate ja psühhiaatriliste vanglate uurimiskeskuse direktor A. Shifrin N. Yorgis ilmuvas Novoje Russkoje Slovas. Märkinud, et mõni võib tema artiklit pidada ka sensatsiooniks, küsides, kas tänapäeval on üldse võimalikud surmalaagrid, toob Shifrin näitena neist mitmeid. Nende seas on üks surmalaager ka Paldiski lahes, okup. Eestis.

Pealkirja all „Surma kontsentratsioonilaagrid" toob A. Shifrin andmeid ballistiliste relvadega aatomiallveelaevade ehitamiskohtadest, märkides neist Balti meres, Leningradi lähedal, asuvat Kolpino laevatehast, Mustamere Zhadanovi linnas asuvat laevatehast ja Vladivostokis, Vaikse ookeani rannal asuvat laevatehast.

Ehitatud allveelaevade baasid aga asuvad kõigis Vene merepiiride randades, alates Vrangeli saarest kuni Mustamere suvituskohtade randadeni.

Need hiiglaslikud allveelaevad liiguvad vabade Läänemaade ümbruse vetes, tulles N. Liitu vaid puhkuseks, remontideks ja oma aatomireaktorite düüside puhastamiseks. Kes teevad seda hirmsat düüside puhastamise tööd, mis on eluga riskeerimine? küsib Shifrin. Ta vastab — vangid.

Artiklis toob ta ka nende laagrite aadressid, kus kinnipeetavad puhastavad düüse uraaniumi jäätmeist, missugune töö on surmatoov.

Üks niisuguseid surmalaagreid asub Eestis, Paldiski lahes, kaks surmalaagrit Vladivostokist lõunas, Rakushka lahes, üks Kamtshatka Tarja asulas, üks Põhjamere linnas Severodvinskis.

Tallinn—Stokholmi laevaliiklus lõpetati

STOKHOLM (EPL) — Tallinna sadam on sel suvel suletud nn. turismilaevadele, millised möödunud aastal Stokholmist sinna käisid. Motiveering: sadam on seoses purjeolümpiaadiga ümberehitamisel.

Nii teatavad rootsi reisifirmad, soovitades selle asemel sõita Riiga, mis nüüd on avatud turismiliiklusele. Sealt viidavat reisijad eribussidega ka Tallinna. Otse aga sõita ei saa.

Kuulda ei ole aga midagi olnud Tallinna sadama sulgemisest Helsingi-Tallinna vahelisele liiklusele.

Venelaste teine satelliit kukkus Kanada territooriumile

OTTAWA — Kanada Northwest Territooriumidel kukkus möödunud laupäeval alla teine N. Liidu maakera satelliit, mis Colorado Springsis asuva Põhja-Ameerika Õhukaitse peakorteri andmetel ei liikunud tuumaenergia abil. NORAD'i peakorterist mainitakse, et venelaste Cosmos 315 kukkus alla või põles õhus täielikult ära Snowbird'i järve lähedal, mis asub lääne pool Hudsoni lahte. Venelaste tuumaenergia abil liikuv Cosmos 945 kukkus teatavasti aastapäevad tagasi alla Suure Orjajärve piirkonnas ning kanadalased esitasid N. Liidu valitsusele 6 miljoni dollari suuruse arve selle satelliidi jäätmete kogumise kulude katteks, kuid seda summat ei ole venelastelt veel kätte saadud.

Bakhtiari läkitus rahvale

Helilint salajasest peidukohast — Kurdidele lubatakse suuremaid õigusi

TEHERAN — Iraani valitsus lubas anda mässavatele kurdidele suuremaid õigusi kui kurdid lõpetavad oma vastupanu valitsusvägedele ning tõmbavad oma relvastatud üksused tagasi valitsusvägede barakkide piirkonnast. Kurdid ei ole esialgu sellele pakkumisele reageerinud ning pühapäeval jatkasid nad barakkide piiramist ning Sanandaj linnas raadio- ja televisioonijaamade ning valitsusasutuste kontrollimist.

Nädalavahetusel sai Teheranis teatavaks, et Iraani endine peaminister Shahpur Bakhtiar on saatnud Teheranis asuvatele välismaistele informatsiooniteenistustele helilindistatud läkituse, milles ta hoiatab Iraani rahvast „uue diktatuuri" eest.

Bakhtiar oli teatavasti Iraani viimane seaduslik peaminister ja kadus jäljetult nende tormiliste päevade kestel, mil ajatollah Khomeini pooldajad Iraanis võimu üle võtsid.

Asjatundjad mainivad, et kuigi helilindid ei olnud hea kvaliteediga, oli Bakhtiar hääl siiski selgesti äratuntav. Bakhtiar hoiatas Khomeini valitsuse korraldusel toimuvate üldvalimise eest, kus rahvas valimiskastide juures peab otsustama, kas ta pooldab islami vabariiki või mitte.. Läänemaade riikide vaatlejad mainivad, et valimised toimuvad pooldajate terava kontrolli all, kuna häältejatele antakse roheline sedel poolt ja punane sedel vastu hääletamiseks.

Sedeli valmiskastidesse laskmine toimub Khomeini pooldajate silma all, mistõttu need valimised ei ole üldse erapooletud ega salajased.

Endine peaminister Bakhtiar on nüüd jäljetult kadunud olnud viis nädalat ehkki revolutsionäärid teda energiliselt on otsinud. Valimised Iraanis monarhia äärakaotamiseks toimuvad käesoleval nädalal.

PÕHJALA TÜTARDE
30. AASTAPÄEVA-PIDU
laupäeval, 7. aprillil 1979 kell 7 õhtul
Toronto Eesti Maja suures saalis
KOHVILAUD — EESKAVA — TANTS
Pääse $5.00, õpilased $3.00

WALTER LOOD'i
ÕLIMAALIDE NÄITUS
7. JA 8. APRILLIL
KELLA 2—9 P.L.
EESTI MAJA VÄIKESES SAALIS

TERR „KUNGLA" ootab Teid 25.
MAI-BALLile
laup., 5. mail 1979. a. — algusega 6.30 — FURLANE KLUBIS
(Islington ja Steeles)
ÕHTUSÖÖK ☆ TANTS ☆ BAAR ☆ Tantsuks populaarne BOB CRINGANI ORKESTER
8 inimese lauad — pääsmed $20.00 isikult —laudade tellimine alates 2. aprillist prl. V. Sillart 483-1955

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St Torontos.
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $32.—, poolaastas $18.— ja veerandaastas $9.50, kiripostiga aastas $58.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $35.—, poolaastas $19.— ja veerandaastas $10.50. Kiripostiga USA-s: aastas $58.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.50.

LENNUPOSTIGA tilemere-maadesse: aastas $69.—, poolaastas $34.50 ja veerandaastas $18.—.

Aadressi muudatus 40 c. — Üksiknumbri hind 40 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher, Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto 3, Ont. M6J 2H2

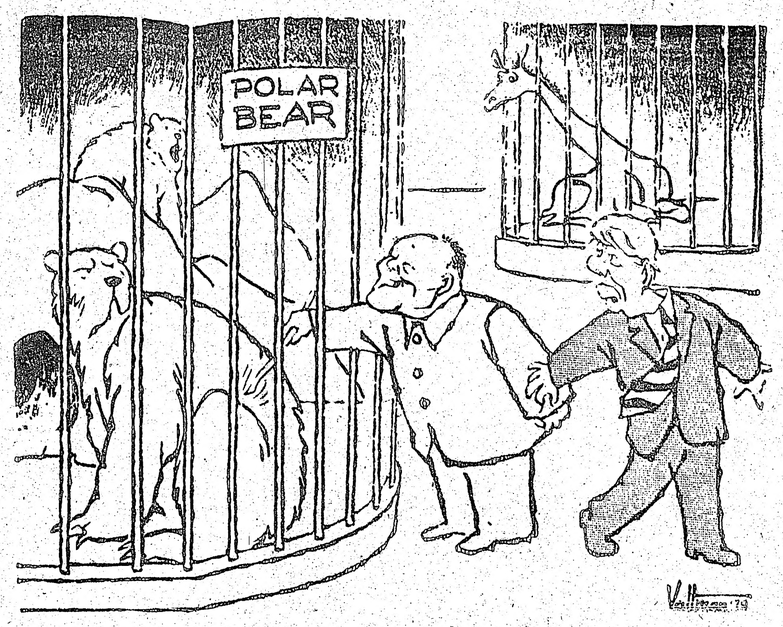

Ameeriklased on vene karu ees rohkem hirmul kui hiidlased.

Kommentaarid

Naisspioonide avastamine Lääne-Saksamaal on võtnud suured mõõtmed. Pärast seda kui Brüsselis NATO peakorteris paljastati NATO peasekretäriaadi operatsioonide juhtkonna sekretär ja kaastööline 40-aastane Ursel Lorenzen on Bonnis jälile saadud veel neljale naisspioonile, kelledest osa on olnud tähtsate poliitikute sekretärid ja osa on töötanud Bonnis valitsusasutuste juures. Spioonidest on neljal õnnestunud põgeneda raudteeriide taha, kuna politseil läks korda vangistada ainult ühte — Ursula Hoefs'i, kelle töökohaks oli kristlik demokraatliku partei büroo Bonnis.

Paljastatud spioonidest oli kahtlemata kõige peenemaks linnuks NATO peasekretariaadis töötanud Ursel Lorenzen, kes pärast oma põgenemist Ida-Berliini esines Ida-Saksamaa televisioonisaates. Ursel Lorenzeni televisioonisaatest ei selgunud kui palju saladusi on langenud naisspioonide valvsate pilkude alla, kuid võib oletada, et nende saladuste arv ei olnud väike, kuna ta käest käisid läbi isegi aatomisõja plaanid. Spioonide televisioonisaadet kasutati Ida-Saksamaal peamiselt propaganda eesmärgil, kuna Ursel Lorenzen kinnitas oma avalikul esinemisel, et NATO liitlaste vahel valitsevad suured lahkhelid ja näiteks sellised väikeriigid nagu Norra, Taani ja Holland on paljudes küsimustes eriarvamisel. Kommunistlikud riigid pidasid vajalikuks Ursel Lorenzeni suu läbi hoiatada maailma ka tuumasõja hädaohu eest ja naisspioonil lasti eriti rõhutatult toonitada, et NATO teeb suuri ettevalmistusi tuumasõjaks.

Huvitava tõsiasjana mainitakse, et 12 aastat NATO teenistuses olnud Ursel Lorenzen oli läbi käinud mitmest tihedast julgeoleku uurimissõelast ning tema nimel ei leitud ühtegi kõige pisematki kahtlast plekki. Kuna ka Lääne-Saksamaal paljastatud neli naisspioonid olid Bonni julgeolekuteenistuse poolt põhjalikult läbi uuritud, siis jätab see väga kahtlase mulje Lääne-saksa julgeolekuteenistuse töömeetoditest ja ettevaatuse abinõude rakendamisest, meenutades seda aega, mil Ida-Saksamaa suurspioon Günther Guillaume manöövrdas enda tolleaegse kantsleri Willy Brandti tiiva alla ning kujunes isegi Lääne-Saksamaa valitseja usaldusväärseks nõuandjaks ja isiklikuks sõbraks.

Lääne-Saksamaal on leitud naiste laialdasele tegevusele spionaazhi alal ka oma seletus. Mainitakse, et naisspioonid on kõik oma esimese nooruse selja taha jätnud vallalised naised, kes meeste jahil satuvad ohvriks Ida-Saksamaalt selleks otstarbeks väljasaadetud hea välimusega meesagentidele. Armastuse tuhinas on naised valmis kõik tegema — isegi salakuulajateks ja reeturiteks hakkama, mõtlemata tagajärgedele. See seletus tundub mõnel määral pentsikuna, kuid ka siin oleks oma lahendus. Nimelt tuleks sensitiivsetele sekretärikohtadele paigutada ainult õnnelikus abielus olevaid naisi või hoolitseda vajaduse korral selle eest, et romantiliselt meelestatud naised leiaksid endile sobivad partnerid Lääne-Saksamaa julgeolekuteenistuse agentide ridadest.

o

Iraani diktaatoriliku uue valitseja ajatollah Khomeini tähtsamaks isiklikuks nõuandjaks on kujunenud dr. Ibrahim Yazdi, kes on saanud oma hariduse Ühendriikides ning oli viimase 20 aasta jooksul arstiteaduse õppejõuks Bayloris, Texases. Arvatakse, et dr. Yazdi oli ka üks neid ideolooge, kes aitas käiku rakendada „revolutsioonilisi kohtuid", kes saatsid õigust ja seadust vägistades surma terve rea kõrgemaid sõjaväelasi ja endiseid shahhi rezhiimi tegelasi.

Dr. Yazdi ei varjagi seda, et tema oli üks nende protsesside tugevamaid toetajaid. Nüüd on ta asunud aga seisukohale, et protsesside korraldamisel tuleks teha vaheaeg, kuna uus valitsus on seniste surmaotsustega juba suutnud tõestada, et tal on uue islami riigi rakendamisega ja kõigi lääneliku väljarookimisega tõsi taga ning et ta on olukorra peremees.

(Järg lk. 3)

Kas uus tagasilöök Carterile?

Viimasel ajal on läänemaailma ajakirjanduses ülistavalt räägitud Iisraeli-Egiptuse kokkuleppest rahu saavutamiseks ning Ühendriikide president Carter võeti oma rahureisilt Kesk-Idas maasmuit Washingtonis vastu kui maailma äravõitja ja Ühendriike kaua aega vaevanud raske välispoliitilise umbsõlme lahtiarutaja.

Kuid asjad ei ole kaugeltki nii lihtsad kui need esialgsel vaatlusel paistavad. Ehkki Iisraeli ja Egiptuse parlamendid rahukokkuleppe põhilised punktid kinnitasid ja mõlemad pooled kavatsevad juba lähemate päevade jooksul lepingule alla kirjutada, on kokkuleppes rida tühje kohti, millede täitmisel võib esineda suuri lahkuminekuid ja eriarvamisi, mis võivad viia lepinguosalised ülepääsematute vastuoludeni. Esimesed ähvardavad tunnused selleks on juba olemas, kuna Iisraeli peaminister Menachem Begin kinnitas kokkuleppe ratifitseerimisel Iisraeli parlamendis, et Iisrael ei nõustu kunagi kõigi araablaste maade tagasiandmisega, Iisrael ei soostu iialgi Jeruusalemma linna jagamisega juutide, araablaste ja kristlaste vahel ning Iisrael on „valmis „Jordani jõe läänekaldal elavatele palestiina araablastele valmis andma ainult piiratud omavalitsuse kuna need maa-alad jäävad Iisraeli kontrolli alla.

Need Iisraeli seisukohad pidid Carterile ja tema nõuandjatele selged olema juba siis kui Sadat ja Begin lõpuks üldiste vastastikuste kompromissettepanekutega nõustusid ja ameeriklaste vahetalitusel olid valmis rahukokkulepet aktsepteerima. Kui paljud tähtsad küsimused kokkuleppe sõlmimisel lahtiseks ja edaspidiste läbirääkimiste lahendada jäeti, siis tehti sellega kahtlemata suur viga, mida võib seletada ainult Carteri suurte plaanidega iga hinna eest Iisraeli ja Egiptust rahulaua taha viia — ükskõik siis, millised on selle kokkuleppe tingimuste tagajärjed Araabia maailmas ja teistes riikides.

Kui Ühendriigid lootsid, et sellised Araabia mõõdukad riigid nagu Saudi Araabia ja Jordaania Iisraeli seisukohtadega palestiina araablastele piiratud õiguste andmiseks nõustuvad, siis oli siin tegemist põhjendamatult optimistlike kalkulatsioonidega, mis nüüd nii Jordaania kui ka Saudi Araabia deklaratsioonidega põrmu on varisenud. Silmatorkavalt hävitav Ühendriikide poliitikale on Saudi Araabia hoiak, kuna sealsed ajalehed nõuavad kõigi Araabia riikide sõda Iisraeli vastu oma kaotatud maade tagasi vallutamiseks. Kriitikast nõretavad artikleid avaldatakse ka Jordaanias ja eriti sellistes sõjakalt häälestatud Araabia riikides nagu seda on Süüria ja Iraak.

Ameeriklasi häirib kõige rohkem õlirikka Saudi Araabia tõrjuv seisukoht rahulepingu suhtes, mida ei suutnud muuta isegi Carteri eridelegatsioon Zbigniew Brzezinski juhatusel, kes käis Saudi Araabia valitsuse ringkondi mõjutamas kuid tuli tagasi tühjade kätega. Washington on alati arvamisel olnud, et Saudi Araabia toetus Egiptuse-Iisraeli rahukokkuleppele on eriline tähtsusega ning sellest oleneb kogu selle aktsiooni edu või ebaedu. Saudi Araabia jahe suhtumine kokkuleppesse ja Carteri dramaatilisesse missiooni näitab, et Saudi Araabia on opositsioonis Washingtoni suure diplomaatilise rahuplaaniga ning umbusk ameeriklaste suhtes näitab seal pidevat kasvutendentsi.

Sellega seoses tekivad paratamatult mitmed küsimused. Kas president Carter talitas õieti kui ta isiklikult riskantse sõidu ette võttis ja Iisraeli ning Egiptuse uuesti rahulaua ta tõi? Kas ta ei tekitanud sellega Ühendriikide huvidele Araabia maailmas rohkem kahju kui kasu kui ta Palestiina araablaste õigusi ainult näiliselt kaitseb kuid praktiliselt araablased juutide meelevalla ja kontrolli alla jätab. Ja kas kogu see suur rahuaktsioon ei tundu Araabia riikide silmis niivõrd öönsana ja Palestiina araablaste huvide mahamängimisena, et Araabia õlirikad hakkavad tulevikus Ühendriike oma õlikraanide kinnikeeramisega ja kõrgete õlihindadega terroriseerima? Selleks on väga sobivad väljavaated, kuna Ühendriikide elanikkond moodustab ainult 6 protsenti maailma elanike üldarvust ning konsumeerib sealjuures 30 protsenti maailma õlitoodangust.

Paljud ameerika poliitilised vaatlejad on hakanud juba kahtlema president Carteri initsiatiivis ja leiavad, et Valge Maja tegutses Iisraeli-Egiptuse rahukokkuleppe organiseerimisel liiga kiirelt ja mõtlematult. Toonitatakse, et president ei soorita rahvusvahelise poliitika malelaual külmalt kalkuleeritud käike vaid tegutseb impulsiivselt ja tasakaalutult. Ning sellega seoses on arusaadav, et paljud vaatlejad ja poliitikud kalduvad võtma äsjast rahukokkulepet suure ettevaatlikkusega, kartes et see leping eraldab Egiptuse teistest Araabia riikidest, suurendab vaenu Ühendriikide vastu Araabia maailmas ning kujuneb tõsiseks ohuks ameerika õlihuvidele.

K.A.

Kes oli tõeline bandiit ja kes oli ohver

Meie vajame oma vabadusvõitluseks küüditatute nimekirju

Kes on bandiit? Kas see, kes harib rahus põldu oma isaisade eeskujul, kes selle põllu on oma palehigis metsast uudismaaks harinud? Või pigemini see, kes tuleb, relv käes ja röövib selle töö vilja, saates töötegija tänutäheks sunnitööle sinna, kus ta ise pole viitsinud tööd teha?

Kõigi õudsete asjade hulgas, mis Maarjamaa pinnal on sündinud, näib kõige õudseim röövlite pilkeirvitus: eesti talumehele, keda tuldi une pealt oma kodust tundmatusse viima, anti nimeks „bandiit", kui ta katsus oma kodu kaitsta. Ja see, kes tegelikult relvastatud bandiidina rahulikke perekondi loomavagunitesse toppis, andis endale aunime „töörahva päästja..."

Kas tõesti loevad tulevaste põlvede koolilapsed ajalooraamatust, et neljakümnendate aastate lõpus pidasid kuldse südamega vene naabrid Eestis jahti jubedatele pärismaalastest-eestlastest bandiitidele, vereimejatele jne. jne?

Pole kahtlust, et asja üle nii esitanud Kremlist juhtavad „ajaloo" kirjutajad. Ja et nad teevad kõik selleks, et oma käed verest puhtaks peta. Veel enam: nad teevad end inimsoo heategijateks".

1949. a. märtsikküüditamise tagajärjeks oli HIRM. Sedi vaenlane tahtiski: rahva pidi „rabatahtlikult" kolhoosi minema, jälle moonakaks hakkama. Rahvas pidi oma käega kirjutama dokumente, milles polnud jälgegi hirmust — või neid ei võetud vastu kolhoosi, s.t. küüditamiskindlasse paika. Rahvas pidi oma käega kirjutama materjali, mis seisab nüüd arhiivides ja teenib ajaloo võltsijaid. Rahvas pidi ise võltsima oma ajalugu. Ja — kahju küll — ta tegi seda, olgugi et sunniviisil, olgugi et vabandatavatel põhjustel.

Paljud eestlased arvavad, et kõige hirmsam oli juunikküüditamine 1941. Lihtsalt sellepärast, et midagi niisugust ei oleks keegi suutnud ette kujutada. See toorus lihtsalt rabas oma võimatusega. Aga kas märtsikküüditamine polnud midagi palju, tohutult kohutavamat, olgugi et rahvas teadis nüüd juba ammu niisuguste õuduste olemasolust?

Mis märtsis 1949 tegelikult juhtus: siin murti — murti brutaalselt ja tarbetult — eesti rahva igipõline üksiktalu-traditsioon.

Julmusel ei ole vaja täna peatuda: kes meist poleks kuulnud neid hirmu ja õuduse jutte mõne oma perekonnaliikme, sugulase või tuttava suust?

Kuid too küüditamine oli ka tarbetu, veel rohkem: selgelt kahjulik küüditajate eneste majandusele. Üle öö jäi tühjaks midagi 20.000 talu, jäi sööti suur osa Eesti põllumaad, millele keegi ei olnud harijaid hankinud: need viidi Külmale maale. Toorus tooruse pärast?

Küsigem nüüd, nende meie rahva kõige mustemate päevade 30. aastapäeval: kes teeb maailmale selgeks, kes oli tõeline bandiit märtsisündmustes?

Tohiks olla selgem kui selge, et iga mõrtsukas katsub oma tegu salajas hoida. Nii on ka meie vaenlased tänini toimetanud. Ning et veelgi kindlamad olla oma mustas töös, on nad kuulutanud „bandiitideks" meie emad ja isad, õed ja vennad.

Paljud eestlased „peavad oma suu" veel tänapäevalgi, sest neil on hirm.

Jah, nii suur oli see shokk 30 a. tagasi, et inimestel on tänapäevani veel hirm.

Ja tohiks selge olla, et see on üks väga realistlik hirm kodumaal. Nii et isegi sugulastel välismaal külaskäivad inimesed EI JULGE neist asjust rääkida. Ei julge tõde tunnistada — kas on midagi veel kurvemat, vaba inimese aule alandavamat?

Kui me võime vabandada neid, keda ähvardab Külmale maale saatmine ja aeglane surm: kas saame vabandada ka neid, kes keelduvad rääkimast tühipaljast hirmust, et temale või mõnele sugulasele ehk ei anta viisat reisiks, olgugi et perekondlikuks ja kõigiti „süütuks"?

On kindel, et nood päris-bandiidid teevad nüüdki kõik oma jälgede varjamiseks. Nemad tahavad, et need, kes midagi teevad, viiksid oma teadmised hauda. Nad on palju teadjaid ise sinna saatnud. Aga kas meie oleme nende käsilased, kas oleme bandiitide aitajad? Või ohvrite? Kelle poolel seisame?

Kurb tõsiasi on, et 30. a. möödumisel ei ole me saanud kokku minimaalsetki küüditatute nimestikku. Asi ei oleks olnud raske juunikküüditamise asjus, sest tuhandeid tunnistajaid pääses vabadusse. Aga alles a. 1969 mõtlesid mõned tublid sõjamehed ausamba püstitamisele, ja sedagi ainult langenutele. Meie küüditatud oleme me ise ära unustanud, ütelgem seda selge sõnaga.

Kuid „veel pole kadund kõik" — öelgem sedagi selge sõnaga. Veel on elus kümneid tuhandeid tunnistajaid. Meie vaenlase rahaahnuse pärast on avatud „turismi" väravad kodumaale. Vastu nende tahtmist on see toonud loendamatutele eesti peredele teateid omaste kurvast saatusest. Kas see on eraomandus, mis läheb rahvale kaduma? Ei, kõik need teadmised tuleksid talletada igaveseks mälestuseks eesti talule ja talupojale!

Veel enamgi: miks mitte kasutada toda „dollariväravat" uute andmete väljatoomiseks? Miks kardavad nii paljud, et „siis ei anta enam luba". „siis pannakse press peale?"

Isegi siis, kui iga „kodukäija" talletanuks anonüümselt mõnesse eesti arhiivi kahe-kolme küüditatu nimed iga reisi kohta, olnuks meil võrratult rohkem andmeid kui praegu — kuuldavasti paarsada nime.

Paarsada KAHEKSAKÜMNEST TUHANDEST!

On põhjust küsida: miks me ülehindame oma vaenlast? On väga lihtne praegu asju nii ajada, et kellelegi kahju ei tule. Küüditatute nimestik on „seltsimeestel" kahtlemata olemas; selle avaldamine niisiis ei kahjusta kedagi. Kodumaalt nimede väljatoomine ei tarvitse ka mitte kedagi ohustada, kui ma lihtsalt need nimed oma peas-mälus välja toon. Jumal tänatud, ei ole veel mingit vahendit mälu tollis kontrollida! Keda me siis kardame? Ja miks me ei karda ajaloo karmi otsust? Miks peavad järeltulevad põlved meid argadeks nimetama, et me ei dokumenteerinud maailmale oma vanemate kannatusi?

Tõesti, on põhjust head meelt tunda, et on asutatud Märtsikomitee. Või hoopis kurba — et leidub eesti lehti, kes keelduvad üleskutset avaldamast? Hirm? Või kuidas seda seletada?

Ei, täna on põhjust valju häälega hüüda üle kogu maailma: meie vanemad ei olnud bandiidid, bandiidid oli hoopis...

Jah, Kes? Meie kohus on ka need nimed ajaloo leheküljedele tuua. Kes olid need tõelised eesti rahva vaenlased — nime- ja tegupidi? Üks Aadu Hint, üks Anton Hiller, üks Hilja Laja, kes täitis küüditatute talude mööbliga oma „sotsialistliku individuaali', ostetud Juudase töö eest saadud seeklitega? Ka nende kohta on vaja koguda tunnistusi nendelt, kes veel elavad.

Eriti kutsume selleks tööks üles vendi kodumaal, kellel on kõige rohkem võimalusi täpse dokumentatsiooni kokkuseadmiseks. Kutsume neid üles hirmust jagu saama ja oma vanemate kannatustele ausammast ehitama. Koostage nimekirjad oma kodukandi küüditatutest ja saatke need väliseesti arhiividele või usaldusväärt inimestele!

Hirmul on suured silmad, ütleb eesti vanasõna. Jah on, liigagi suured meie küüditatute asjus on nad tänini olnud. Aga nüüd aitab: võtkem vaenlase võitluslaulu sõnad „Julgesti, vennad, nüüd tööle!" ja pangem need tööle vaenlase vastu: kogugem kokku dokumentatsioon tõeliste bandiitide kohta ja näidakem, et need, kellele nad selle sõimunime andsid oma valgustkartvate tegude varjamiseks, olid banditismi ohvrid. Marksistlik-leninistlik-stalinistliku banditismi ohvrid, mis ähvardab kogu maailma praegugi veel.

Kui meie seda ei tee? Oleksime nende kaassüüdlased.

A.L.

Moskva agendid araabia õliväljadel

KAIRO — Pärsia lahe piirkonnas asuvates õliriikides kardetakse, et venelaste agendid töötavad täie koormatusega kõigil õliväljadel, et üles kihutada töölisi ja äsitada neid üles maksva korra vastu. Venelaste kihutustöö on eriti intensiivne välisriikidest importeeritud tööliste hulgas, kes moodustavad poole kogu tööjõust. Üks vene ajaleht tembeldab need töölised „uueks linna proletariaadiks, kes on võimeline purustama maksva korra vundamendi".

Õiendus

„Vaba Eestlases" nr. 23, neljapäeval, 22. märtsil on teisel leheküljel avaldatud artiklisse — „Tühjade talude päev — 23. märts 1949" juhtunud eksitav numbriline viga. Artikli teisel veerul on mainitud, et „Karotamme ettekande kohaselt oli Eestis 550 peret küüditavais kategooriais" kuid õige arvu kohaselt oli sama ettekande kohaselt 5500 peret küüditamisele kuuluvais kategooriais.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

31. märtsil ja 1. aprillil dr. T. Kuutan, tel. 751–6141.

7. ja 8. apr. dr. M. Leesment, tel. 481-6834.

E.E.L.K. Kanada praostkonna sinod

E.E.L.K. Kanada praostkonna sinod toimub laupäeval, 21. aprillil algusega kell 9.30 hommikul EELK Toronto Kolmainu koguduse ruumides 619 Sherbourne St. (Sherbourne'i allmaajaama kõrval).

Päevakorras on hommikupoolikul avapalvus (õp. A. Taul), aruanded ja tegevuskava (praost O. Puhm ja L. Wahtras) ning Usuteadusliku Instituudi tegevuse kohta annab informatsiooni piiskop K. Raudsepp. Pärast lõunat kella 1.30-st kuni kella 4.15-ni esinevad referaatidega õp. T. Vaga, kes kõneleb „Leeriõpetus minevikus, olevikus ja tulevikus" ja õp. O. Gnadenteich, kelle teemaks on „Algliturgia ühtluse küsimus meie EELK jumalateenistustel". Piiskop K. Raudsepp esitab mõtteid „Kristuse kiriku seisundist tuleviku ühiskonnas". Informatsiooni õpetajate konverentsi kohta Lakewoodis annab õp. H. Laaneots.

Kell 4.30 toimub praostkonna sinodi jumalateenistus armulauaga, kus jutlustab õp. T. Vaga, teenivad kõik kohalviibivad luteriusu vaimulikud.

Vikaaridel ja usuteaduse õpilastel on sinodil sõnaõigus, samuti on praosti loal sõnaõigus külalistel.

H. KIRIK
Insurance Agency
KINDLUSTUSED
23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

Dr. Yazdi, kes on Iraani peaministri asetäitja, mainib, et kiired surmaotsused toetusid siiski seadustel, nimelt kindlatel islami seadustel. Need seadused baseeruvad omakorda Koraanile, Muhamedi õpetusele ning islami usuteadlaste teooriatele ja töödele. Poliitiline teadus ei moodusta nende õpetuste põhjal iseseisvat distsipliini, vaid on ainult üks osa usuteadusest. Riigi ja ühiskonna vahel ei ole mingit vahet, samuti ei saa vahet teha kiriku ja riigi vahel.

Islami seaduste järele on karistused väga julmad, kummalised ja karmid, mis mõjuvad jahmatamapanevalt läänemaailmas. Nii näiteks karistatakse korruptsiooni eest surmanuhtlusega või käe või jala maharaiumisega. Islami seadused nõuavad, et inimene peab alati kurjuse vastu võitlema ja tal on moraalne kohustus ka teiste kuritegusid paljastada kuigi ta ise kurjategija ei ole. Dr. Yazdi ütleb, et islami usu juures ei oleks Hitler saanud nii palju inimesi ära tappa, kuna tema käske ei oleks täidetud.

Sel puhul jääb ainult küsida, kuidas sai revolutsiooniline kohus oma kiireid surmaotsuseid teha ja miks keegi ei astunud välja selliste mõrvaaktsioonide vastu, mis ei ole isegi islami õiguse järele seadusepärased. Tegelikult ei olnud siin enam tegemist ei islami ega muude seadustega, kuna Khomeini ja tema kaaslased kartsid kindraleid ja endiseid poliitikuid ning olid hirmul, et need mehed võivad sõjaväe kaasabil Khomeini revolutsiooni nurja ajada. Vastased tuli kiiresti teise maailma saata ja isegi dr. Yazdi ei salga, et revolutsiooniline kohus tegutses puht praktilistel põhjustel. See kõik meenutab Tsheka rakendamist Venemaal pärast oktoobrirevolutsiooni, mil Tsheka asutaja ja esimene ülem Felix Dzerzhinski hakkas massiliselt revolutsiooni vastaseid mõrvama.

AMI

Maailm läheb vastu hirmuäratavatele probleemidele

Eestlased peaksid oma rahva juurdekasvu mõistlikult tõstma

Mõõdunud nädalal toimus Tartu Instituudi korraldusel loenguõhtu, kus prof. Rein Taagepera Kalifornia ülikoolist käsitles biosfääri ülikasvajat, rahvastiku juurdekasvu plahvatuslikku kriisimomenti, mis on ainult mõnekümne aasta kaugusel. Anname lisaks varem avaldatud lühikesele kokkuvõttele edasi tema loengu, millele on lisatud tema seletusi hilisema diskussiooni puhul.

REIN TAAGEPERA

Paljunenud hullemini kui vähkkasvaja — nii me inimesed oleme toiminud mitmeid aastatuhandeid. Aga mida tähendab see „hullemini kui vähkkasvaja"?

Kasvaja maht kahekordistub püsivate ajavahemike jooksul. Kui kahendumine teostub kord kuus, saab ühest rakust järgnevail kuudel 2, siis 4, siis 8, 16, 32 . . . mis viib umbes 1000 rakuni 10 kuuga, miljoni rakuni teise 10 kuuga ning miljardi rakuni kolmandaga. Kui taoline kasvaja kord saavutab avastatava kogu, tuhandekordistub ta järgneva 10 kuu jooksul. Nii muutub tühisena paistev häda üpris nobedasti valdavaks ilma seejuures kuidagi muutmata oma olemust.

Tõkestamata kasvaja tapab teda varjava organismi ja sellega ka iseenda, nii et püsiv kahendusaeg tähendab pikapeale enesemõrva.

Teaduses hüütakse püsiva kahendusajaga kasvu „eksponentseks".

Normaalne organism alustab kasvu ka eksponentselt, aga ta pikendab hiljem oma kahendusaega vähehaaval, kuni see viimaks muutub lõpmatuks, nii et järgmist kahekordistumist ei tulegi. Normaalsed organismid lõpetavad kasvu enne, kui nende liigne maht purustab neid kandva keskkonna. Inimsugu on aga kulgenud vastassuunas: maailma rahvastiku kahendumisaeg on aina lühenenud. Sellel põhjusel nimetan meie liiki ülikasvajalikuks võrreldes tavalise pahaloomulise kasvajaga, mis pelgalt säilitab sama kahendusaja.

Maailma rahvastik on tõesti kahekordistunud üha lühemate ajavahemikega.

Peale a. 1300 kahendus ta 430 aastaga 350-lt 700-le miljonile. Peale a. 1850 kahendus ta 100 aastaga 1,2-lt 2,4-le miljardile. Peale a. 1930 kahendus ta 46 aastaga 2-lt 4-le miljardile. Saame graafikul näidata, et kahendusaeg on kahanenud sirgjooneliselt viimase 700 aasta jooksul. Kuid arheoloogilised ja antropoloogilised uurimused sisendavad, et see lineaarsus on kehtinud juba miljon aastat. Ometi ei saa see inimsoo põhisuund enam jatkuda paarikümmetki aastat, sest umbes a. 2015 tooks sirgjooneline kahanemine nullistunud kahendusaja, mis on võimatu. Pisut varem rahvastik kahenduks aasta jooksul, siis päeva, tunni, sekundi jooksul . . . Ilmselt peab kahendusaja lühenemine lakkama palju varem — aga väga palju varem see ka enam lakata ei saa, sest aastani 2015 on ju veel ainult 36 aastat! Kujutelgem, et miski või keegi on meid asetanud miljon meetri pikkusele teele, mis lõpeb vastu läbistamatut müüri, ja me oleme vankumatult kihutanud mööda seda teed, kuni järsku leiame end 36 meetri kaugusel kokkupõrkest müüriga. Miljon aastat kestnud areng on järsult lõppemas. Kas siirdume edukalt uuele tundmatule rajale, või osutub põrutus liiga rängaks meie liigi säilumisele või koguni seda ülikasvajalikku liiki kandva biosfääri säilumisele?

Milliseks võiks kujuneda kahendusaja kõver lähemas tulevikus? Minu koostatud graafik näitab mõningaid mõeldavusi. Kõver võib hüpata alla negatiivsete kahendusaegade piirkonda, mis tähendaks rahvastiku kahanemist. Ta võib ka tasanduda horisontaalselt (ja ongi ehk viimase kümne aasta jooksul), mis tähendaks eksponentset kasvu umbes 40-aastase kahendusajaga.

Ülikasvajast saanuks siis vana hea tavaline vähk, kes rahulikult täidab biosfääri kuni see variseb.

Järgmine rada graafikul kujutab sirgejoonelist rahvastiku kasvu — 1 miljard iga 40 aastaga. Loodusvaru säästev hoiak võib taolise kasvu teha teostatavaks.

Lõpuks kõige järsem kõver väljendab rahvastiku nullkasvu saavutamist a. 2000 paiku, nii et kahendusaeg muutub lõpmatuks. See rada paistab vähe-tõenäolisena. Usk, et rahvastiku nullkasvu võib saavutada paari aastakümnega, põhineb muljel, et rahvastiku plahvatuse vallandas tööstusrevolutsioon a. 1700 paiku, kuna eelneva ajaloo vältel rahvastik oli peaaegu püsiv. Mida tehnoloogia on paari sajandi kestel kaasa toonud, seda suudab ta ka oletatavasti paari aastakümnega parandada. Probleem on aga selles, et püsivat rahvastikku pole eales olnud. Olemasolev mulje stabiilsusest veel paar sajandit tagasi on tehislik, sest ta oleneb ühikute valikust, kuna sama andmestikku võib ka niimoodi kujutada nagu alanuks rahvastiku järsk kasv 3000, või 30.000, või koguni 300.000 aasta eest.

Juba ürgseimaist aegadest saadik on paisuv tehnoloogia ergutanud aeglaselt ent järeleandmatult kiirenduvat rahvastiku plahvatust.

Püüded nullkasvu suunas ei võta käsile mitte 300-aastast anomaalset võnget, vaid viimase miljoni aasta põhisuunda.

Me läheneme niisiis võibolla kriisile, mille kõrval tööstuslik või Prantsuse revolutsioon on pisivirvendused. See „megakriis" on ainulaadne alates vähemalt uuskiviaegsest põllundusrevolutsioonist milline samuti tõi järsu ja võibolla ebapüsiva rahvastiku kasvu. Kui me aga tõesti juba oleme üle elanud ühe megakriisi kiviajal, siis on meil ehk lootust ka eelseisva suhtes.

Praegused valdavad tsivilisatsioonid soosivad aga kõik kasvu, ja see toob vastuolusid. Vähem kasvu-pooldavad tsivilisatsioonid on jäänud teiste alla. Avalik kasvu jumaldamine on oluliseks osaks nüüdis-inimeste tõelisest religioonist — usust lunastusse teadusliktehnilise arengu läbi. Ent see, mida nii kapitalistid kui kommunistid peavad „progressiivseks", võib osutuda progressiks megakriisi suunas, mille kestel tõusvad ootused järsku põrkuvad vastu ammenduvaid loodusvaru, energiat ja isegi ruumi.

Maailmarahu on siis veelgi raskem säilitada kui nüüd, sest ootamatud hädad aetakse hõlpsasti teiste inimeste ja rahvaste süüks, kui ülemaailmsete raskuste põhilaadi selgelt ei mõisteta.

Mida peaks tehtama, arvestades taolise võimaliku tulevikuväljavaatega? Oleks ettevaatamatu eirata seda, mida siin-esitet pildid nagu ütleksid, ilma tõestamata nende ekslikust. Kui inimkond tõesti peaks seisma megakriisi lävel, siis oleksime paremini valmistunud eelseisvat teades. Võimaliku uuskiviaegse megakriisi uurimine oleks sel puhul ülitähtis, andes teavet, kuidas meie loomaliik väljakutsele vastab.

Biosfääri püsimine eeldab aga igal juhul, et inimkond varem-hiljem loobub supervähklikest kombeist. Kui me sellele vajadusele julgelt näkku vaatame, siis see meil ehk õnnestubki.

o

Pärast seda lühikest ettekannet tekkis väga elav diskussioon. Rahvastiku plahvatuse kõrval on siiski keskkondi, kes hoiavad end nullkasvus, nagu seda on praegu eestlastega; tulemuseks on aina väiksemaks jäämine maailmas. Praegu on tihel poolel maailmas null-kasv, teisel poolel aga tüüpiline kahekordne juurdekasv.

Mõne kahekordistumisga jääb null-kasv väikseks, maailmas aga saavad enamuse need, kes palju kasvavad.

Kuid arvestades maailma loodusvarade, toidu ja energia piiratusega, ei saa selliselt edasi minna. Piiramine peab algama sealt, kus kasv on suurem. Selle kõrval peaksid eestlased oma juurdekasvu mõistlikult tõstma, null-kasvult suuremaks, muidu hakkab rahvaarv kahanema. Kui kaokski üks miljon eestlast, teeksid maailma üldpildis hindud selle rahva kaotuse mõne kuuga tagasi. Hiinas on sündivus kõvasti kahanenud vastavate seaduste tõttu, kuigi sealt pole saadud mingisuguseid andmeid, sest seal ei teata isegi 100-miljonilise täpsusega enam oma rahvaarvu.

Praegu elavad inimesed maailmas, nagu poleks loodusvaradel kunagi mingeid piire.

Siiani on 20. sajandil neid varasid leitud, kuigi pidanuks hoiatus nende piiratusest antama juba ammu, mis juhiks tähelepanu praegusele pillamisele maailmas loodusvarade ja toiduainete alal. Nälg loodusvarade järele on mitmekordistunud. Inimeste ahnus ja majanduslikust juurdekasvust jumala tegemine, on niivõrd energiat hävitav, et ei aitaks seegi kui elaksime õlipallil. Tuleb arvestada, et inimkonna kasvu plahvatamise kõrval võib tulla loodusvarade lõppemine; sünniks niipalju inimesi, et need juba kataksid üksteist. Kuid sellega seoses võib arvestada, et loodusvarade lõppemine aeglustab inimeste juurdekasvu.

Sest pikapeale peab tulema rahvaste kahanemine, kas aeglaselt või kohutavalt järsult.

Kui praegu kahendub inimkond 35 asta jooksul, siis võime märkamatult ületada maailma kandvuse piiri.

Praegu on Põhja-Ameerikas energiakriis, Aafrikas toidukriis, mõnes riigis saastumiskriis. Ometi on maailmas elu paranemisse usk. Tuleb siiski arvestada, et 60% Ameerika nisusaagist on olenev õlist ja ainult 40% päikseenergiast, millega võiksime öelda, nagu sööksime õli; kui lõpeb õli, lõpevad ka Ameerika rikkalikud viljasaagid.

Lõpuks prof. R. Taagepera ütles, et kui ta oma vastavat uurimist Kalifornia ülikoolis tegi ja olemasolevaid andmeid graafikule kandis, oli ta shokeeritud kui avastas, et see kriisiaeg on nii lähedal.

Kui tulekski tuumasõda Ameerika Ühendriikide ja N. Liidu vahel ning hävineks kummalgi poolel 100 miljonit inimest, suudaksid suure sünniga maad need kaotused peatselt täita.

Kui aga kaasuks aatompommide purustamisele radioaktiivne kiirgus, siis võiks tulemus olla hoopis teistsugune . . .

Leedu noorus kannab uhkelt oma ilusaid rahvarõivaid.

Maaja Roosi koor USA-s viie parima hulgas

NEW YORK — TV kanal 7 andis 8. märtsi saates Eyewitness News reportaazhikorras üle lühisaate New Yorgis töötava Nightigale Bemford erakeskkooli koorist, mille juhtajaks on muusikaõpetaja Maajas Roos-Duesberg. Saate põhjustas see, et nimetatud koor valiti üheks viiest, kes lendavad aprillis Euroopasse, kus toimuvad noorte laulukooride võistlused. Neil võistlustel esindab viis USA-st Euroopasse lennanud koori USA-d.

TV küsitlemisele vastates seletas Maaja Roos, et koor, mida ta juhatab möödunud sügisest, töötab andumuslikult. Näidati ka koori ja kõnetati selle liikmeid, kes väga kiitvalt suhtusid oma juhisse.

Märgitud kooli koor esines New Yorgis jõulu perioodil kontserdiga, mis helilindistati. See helilint saadeti ülemaalise võistlusele, kus valimisele tulid noored, osavõtuks Euroopas noortekooride võistlusest. Koori valiti viie parima hulka.

Nad lendavad Euroopasse 10. aprillil. Esialgselt on seal ette nähtud peatused võistlemiseks Roomas ja Florences, esimeses neli, teises kaks päeva. Kogu reis kestab 16 päeva. Kooris laulavad tütarlapsed 12 kuni 18 a. vanusenі.

VES

Eesti kirjakunstnik viibis Saksamaal

BONN — Lääne-Saksamaal Offenbachis viibis veebruaris tuntud eesti kirjakunstnik ja raamatukujundaja Villu Toots, kes oli pärast pikemaid asjatuid katseid saanud väljasõidu loa Offenbachi linna kutsel.

„Franfurter Rundschau" nimetab Tootsi kõige silmapaistvamaks „ülukirjutajaks" sealpool raudset eesriiet.

Ajalehes on ära toodud Tootsi elulugu ja teened. Ta on inglise ja saksa vastavate alade kunstnike ühingute auliige. Aastast 1952 on ta töötanud vabakunstnikuna ja kujundanud 600 raamatut, 300 dokumenti ja 150 eksliibrist. Aastast 1965 on ta juhatanud kirjakunsti kursusi Tallinnas.

Välismaile tõi ta kaasa 500 diapositiivi eesti kirjakunstist, mida peetakse idas kõige arenenumaks ja silmapaistvamaks.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

Maksab Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
Aastas	$32.—	$35.—
Poolaastas	$18.—	$19.—
Veerandaastas	$ 9.50	$10.50

KIRIPOSTIGA

Kanadas:		USA-s:
Aastas	$53.—	$58.—
Poolaastas	$28.—	$30.—
Veerandaastas	$15.—	$16.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $69,—, poolaastas $34.50, veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 40 centi. Üksiknumbri hind 40 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või posti rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont.
M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „....." ..... 197.... Tellimise katteks lisan $ ..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

⊙ Stokholmis tähistas 16. veebr. 75. a. sünnipäeva karikaturist Otto Mamberg, pärit Paidest. Ta töötas karikaturistina Eestis Päevalehele, Kratile, Esmaspäevale, Rahvalehele ja ajakirjale Agu. Ta on lõpetanud Tallinnas Reaalkooli ja õppis Tartu Ülikoolis. Töötas ETK-s ja hiljem kindlustusselts Eestis. Pagulasena oli joonistajana Stokholmi loodusloo muuseumis ja karikaturistiks E. Päevalehes. Akadeemiliselt kuulub ta korporatsiooni Sakalasse.

Nr. 24

ARMAST TÄDIMEEST

JOHANNES TALVARI't

mälestavad sügavas leinas

ELLEN ja ALBU

ARMAST ÕNU

JOHANNES TALVARI't

leinavad kurbuses

MARE
KAIA
THOMAS

„Kalevi" sauna-koondus „Eesti Kodus"

Laupäeval, 17. märtsil, 1979. a. toimus Toronto „Kalevi" skautlipkonna „Viru skautrühmal omapärane koondus. Kuna kevad on ümbernurga ning algas kauaoodatud koolivaheaeg, leidis „Viru" rühmajuht nskm. Jaak Haabniit, et poistele on vaja teha kevadist puhastust ja tuleks korraldada saunakoondus.

Laupäeva hommikul, tavalise koonduse ajal kogunes „Viru rühm Eesti Majja „Kalevi" lipkonna kodusse. Peatselt oldi valmis sauna minekuks — sihiks äsja valminud „Eesti Kodu" Scarboros, millise juhatusega rühma juhtkond oli korraldanud saunas käimise ning muudki.

Kell 11.00 sõitsid „Eesti Kodu" ette neli autotäit skaute keda võttis vastu Eesti Kodu juhatuse poolt skm. Karl Novek. Transpordiga olid abiks „Kalevi" vanemskautide pere „Terasringi" liikmed nskm. Erik Loorand, esk. Peeter Pajos ja skj. Arnold Tralla.

Pärast lühikest selgitavat sõnavõttu viis skm. Karl Novek skaudid „Eesti Kodu" hoonetega lähemalt tutvunema. Ringkäik algas esimesel korrusel maja kontori vaatlemisega, kus korraldatakse arvepidamist ja kirjavahetust. Kuuendal korrusel oli skautidel võimalus tutvuda kahe tüüpilise korteri kujundusega tänu abielupaar K. Reissaarele ning abielupaar K. Novekule. Käidi ka katusel, kust paistis ilus ümbruskaudne org ja nähtav oli ka politsei ratsakool koos hobustega.

Keldri korrusel tutvuneti Eesti Kodu seltskondlike ruumidega. Seal olid raamatukogu mitmetuhande köitega, käsitööruum kangastelgedega, võimla ja piljardiruum. Täiuslikult varustatud puutööruumis voolis hr. Soog saunakübu ning õllekappasid ja J. Kolga meisterdas lapsevoodit. Maja tuletõrjeruumis seletati tulekaitse tähtsust ja tuletõrje süsteemi, mis läbistab Eesti Kodu hooned ja garaažhid. Tinaplommid tuletõrje seadeldistes sulavad tavaliselt 180 F kraadi juures, päästes valla kustutusvee, kuid saunas olevad seadeldised taluvad kuni 240 F kraadi.

Siis siirduti sauna. Õpetust ei olnud suurt vaja, kõik olid eesti poisid ja teadsid mida saunas teha.

Saunast väljudes olid kõhud tühjad, kuid ettenägelikud Eesti Kodu perenaised L. Parik, E. Reissaar ja H. Novek pakkusid suupisteid ja karastavat mahla. Lahkudes tänasid noored siiralt skm. Karl Novekut lahke vastuvõtu eest ning kõik väitsid, et selles kohas on mõnus elada. Paar poissi olid valmis kohe sisse kolima aga neile vastati, et kahjuks peavad nad liiga kaua ootama.

Häruldaselt ilusa ilma tõttu siirdus enamus skaute Eesti Kodust veel edasi lähedal asuvatele

OMA ARMAST KAASVÕITLEJAT, JURIST

JOHANNES TALVARI't

sündinud 9. oktoobril 1904 Tallinnas
surnud 20. märtsil 1979 Stenungsundis, Rootsis

mälestab sügavas leinas

korporatsioon SAKALA

ARMAST VILISTLAST

BLANDINE PAAVER'it

surnud 1. märtsil 1979 Rootsis

mälestab leinas

EESTI NAISÜLIÕPILASTE SELTS

OMA LUGUPEETUD VILISTLAST

keeleteadlast

prof. JOHANNES SILVET'it

mälestab leinas

EÜS VELJESTO

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA

Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.

M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director

733 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)

Helistada tel. 489-8811 o 489-8002

Aarand Roos'i
„JUUTIDE KUNINGAS TALLINNAS"

Juutide kuningas oma jüngritega Eestis! Mida arvasid sellest meie esivanemad ning rahvaluule sangar Kalevipoeg — ja mida arvame meie ise?

Müügil VABA EESTLASE talituses
Hind $6.—, saatekulu 40 c

Scarboro kõrgetele liivakallastele Ontario ääres, kust oli võimalik näha kuidas Ontario järv uuristab mitmesaja jalga kõrgust liivakallast.

J.H.

UBA-BATUN . . .

(Algus lk. 1)

töötas mitu aastat Rootsi saatkonnas Moskvas ja on praegu inimõiguste eriteadlane Rootsi välisministeeriumis. Suurt huvi näitasid ka meie materjalide vastu Ühendriikide esindaja Csanad Toth ja rahvusvahelise õiguse eriteadlane, Prantsusmaa esindaja Jean-Claude Soyer. Nad mõlemad leidsid, et neid materjale võib tulevikus tarvis minna.

BATUN'i esindajatel oli võimalus neid materjale arutada ka ajakirjanikega ajalehtedest „Le Monde" ja „The Guardian", ning pressiagentuurist Reuter, kes andis ülevaate BATUN'i tegevusest.

JUTA VIRKMAA-JUKS

Stiilidest eesti koorilaulus

Dr. Roman Toi loeng Tartu Instituudis

II

1740. aastal kehtestatakse Eestimaal pärisorjus, mis lõpetatakse Vene keisri poolt antud seadustega 1816 ja 1819. See tähtpäev on eesti muusikaajaloos sügava tähendusega: Jannsen korraldas selle seaduse kehtestamise tänamise sildi all esimese eestlaste laulupeo viiskümmend aastat hiljem — 1869. 1740.— 1819. aastani, eesti rahva kõige pimedamal ajastul, sündisid maailma väärtused, mida on loonud helimeistrid nagu Haydn, Mozart, Beethoven jt.

Selletõttu ütlebki J. Aavik, et eesti rahvas pääses muusika juurde alles siis, kui ulatusid temani nimetatud helilooja te poolt loodud klassitsismi ulatuvad tugevad romantilise mõiste tuuled.

Sellesse suuremõõtmelisse vaatlusse asetaksime kohe uue fakti, mida tohiks lugeda kaunis määravaks teguriks eesti rahva muusikalise maitse kujunemisel: 1839. aastal ilmus Riias koraaliviiside raamat, mille koostajaks oli Johann Ehregott Punschel. Selles kogus on üle 600 koraaliviisi, mis tähest teenistusest teise hakkasid meie rahva muusikalist maitset värvima. Selle raamatu sisukord on neljas, saksa, läti, tallina ja tartu keeles. Tallinna inimesed olevat jäänud aga selle raamatu

Mart Saar, kes oli uute tuulte rakendamisel eesti koorilaulus kindlakäelisemaks ja markantsemaks heliloojaks.

suhtes külmaks ning 1852. a. anti ka Tallinnas välja oma koraaliviiside kogu. Millegi pärast jäi Punscheli kogu siiski lõpuks domineerima ja ulatub oma sisu ja kasutavuse poolest otse tänapäeva.

Nii Punscheli kui Hageni kogud on esimesed tõsised noodivarad.

Aga samad kogud olid pühapäevast pühapäeva selleks allikaks, kust eesti rahva muusikaline tegevus oma esimese tõsisema maitse võttis ja selleläbi eriti koorilaulule jäädava pitseri pani. See stiil, homofooniline, meloodiaga esimeses või kõrgemas hääles, elab ka praegu meie kirikutes normaalse evangeelse koguduselauluna oma loomulikku elu.

Selle koraallaulu oluliseks teiseks elemendiks homofoonilisuse kõrval on kaunis järjekindel kontakt tekstiga: igale silbile tekstis rakendub harilikult üks noot meloodias. Samuti on suurem osa meloodiast isomeetriline: kõik noodid on ühepikkused. Eriti koraalis ja kiriku akustilise rikkuse juures hõlpsasti arusaadavalt, vastab igale silbile viisis, ka uus akord harmoonias.

Paarkümmend aastat pärast pärisorjusest vabastamist hakkas Eestimaal kõlama ka juba eestlastest koosnev eestikeelne koorilaul.

Eeskuju ja õhutust selleks saadi vennastekoguduselt, kus juba sajandivahetusel olevat harrastatud mitmehäälelist koorilaulu. Kooride tegutsemiseks puudusid nii eesti heliloojad kui ka eesti koorilaulud. Repertuaar tuli enamvähem vaimulikust vallast eesti keelde tõlkida. Esimeste kooride hulgas seisab Põltsamaa koor 1840. aastast, kuid samal ajal tulevad eesti koorimuusika ajalukku veel kohanimed nagu Torma, Tähtvere, Luunja, Kanepi, Laiuse, Simuna ja Anseküla. Nende kooride peamine ülesanne oli ikkagi vaimulik repertuaar ja tuli enamvähem otse Punscheli või Hageni kogudest.

Alles 1862. a. ilmus esimene eestiline kogu. See oli Jannseni „Eesti laulik". Selles kogus leidub eesti heliloominguna Jannseni enese loodud „Taaveti laul 18".

Ta on väga stiilitruu maitsele, mis Punscheli ja Hageni kaudu on juba eesti rahvani jõudnud.

Üldlaulupeoks 1869. aastal oli laulupeo kavasse jõudnud juba kaks eesti laulu, mõlemad Kunileid-Saebelmannilt: „Mu isamaa on minu arm" ja „Sind surmani". Mõlemad esindavad pisut elavamas-vabamas stiilis ikkagi sama maitset, mis Jannseni juurest juba tuttav.

Jakobson oli Jannseni poolt koostatud laulupeo kava suhtes kriitiline, eriti just laulude valiku ja eesti laulude vähesuse pärast. Tema initsiatiivil ilmus just laulupeo aastal omaette laulude kogu „Vanemuise kandle healed". Selle vihu eessõnas tõtleb Jakobson, et ta loodab, et „eesti laulu talv nüüd lõplikult on möödas ja et algab uus ajastu, mil meil pole enda omapära vaja võõraste sulgedega ehtida."

Nii kujunes eesti koorilaulu stiili üsna kindlalt homofoonilises stiilis, jäädes truuks monosilbilisele, akordi vertikaalselt arvestavale harmooniale.

Kuigi tutvunetakse uute võtetega helikunstis, arenes üldine stiil ikkagi pooldavalt kujunenud stiilitavale.

Uute tuulte rakendamisel on kindlakäelisemaks ja markantsemaks heliloojaks Peterburi konservatooriumi kasvandikud Artur Kapp, Mart Saar ja Rudolf Tobias. Selleasemel, et silp-silbilt koos laulda, leiame Mart Saare „Põhjavaimus" järsku bassi hääles pika noodi, mille taustal siis teised hääled oma muusikalist ülesannet sooritavad. Sama tehnika on veelgi lahtisemaks harutatud Saare laulus „Karjane", kus pikk noot on asendatud liikumisega samal noodil.

(Järgneb)

KIRIKUD

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühap., 1. apr. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Teenivad instituudi kandidaadid: jutlustab Hans Kivi, liturgias Albert Roost ja Martin Jõgi.

Ingliskeelne jumalateenistus kell 1 p. Teenib õp. Juris Gailitis (läti kog. õpetaja).

Pühap., 8. apr. PALMIPUUDEPÜHA jumalateenistus kell 11 homm. (lätlastega vahetatud kellaaeg). Solist Andres Raudsepp. Kiriku ajalootahvli avamine.

Õp. A. Taul viibib Inglismaal kuni 5. aprillini praost Jaan Tauli 50 a. ordinatsiooni juubelil. Sellel ajal on koguduse hooldusõpetajaks pastor Elmar Pähn, 50 Old Kingston Rd., tel. 248-7858.

Õpetaja kõnetunnid teisip. ja neljap. 6—8 õ. kiriku käärkambris.

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8 tel. 483-4103

NOORTE JUMALATEENISTUS pühapäeval, 1. aprillil kell 11 hommikul. Teenivad koos õpetajaga leerinoored. Mängivad Eesti Kunstide Keskuse ja Peetri kog. muusika-stipendiaatide ansambel Inga Korjuse juhatusel. Laulavad — vanemgaidide Koor Gunnar Mitti juhatusel ja hellakeste koor Astrid Jõgi juhatusel. Saade — Liida Aruvald. Laulusolistid — Avo Kittask, Evi Valge ja viiulisolist Marianne Urke. Orelil Inga Korjus. Kohvi eest hoolitseb gaidpere pärast jumalateenistust suures saalis. Kõik kirikulised kutsutud.

Piiblitund kell 10 hommikul. Pühapäevakool kell 11 hommikul. Leerieelsed kell 11 hommikul.

KANNATUSAJA PALVETEENISTUS kolmapäeval, 4. aprillil kell 7 õhtul. Teenib Priidu Uusmann.

PALMIPUUDEPÜHA KONTSERT-JUMALATEENISTUS pühapäeval, 8. aprillil kell 11 hommikul. Laulab noortekoor LOOTUS Rosemarie Lindau juhatusel. Laulusolist — Avo Kittask.

INGLISKEELSED JUMALATEENISSTUSED igal pühapäeval kell 9.30 hommikul. Teenib õp. A. Jalonen.

NAISRINGI KOKKUTULEKUD igal kolmapäeval algusega kell 6 õhtul.

ÕPETAJA KÕNETUNNID teisipäeviti ja neljapäeviti kella 6—8 õhtul. Tel. 483-5847, 483-4103.

TORONTO EESTI AP.-ÕIGEUSU KOGUDUS
R. R. 5, Orangeville, Ontario
Praost E. Lepik
Tel. 1-519-941-4309

Pühapäeval, 1. aprillil kell 3 p.l. ARMULAUA-JUMALATEENISTUS Peeri kirikus. Teenib ja jutlustab preester E. Lepik. Laulab koguduse laulukoor G. Raagi juhatusel. Laululehed.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave. Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391
„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 8—8.30 p. l. WHLD 1270 kc.

Teisip., 27. märtsist kuni laup., 31. märtsini kell 7.30 EVANGEELIUMINÄDALA-ÕHTUD. Kõnelevad pastor Freddy Götestam Rootsist ja E. Toompuu Guelphist, koorid, solistid.

Pühap., 1. apr. kell 10.15 homm. pühapäevakool, kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõneleb pastor Götestam, meeskoor. Kell 6 õ. EVANGEELIUMI KUULUTUS, F. Götestam, segakoor.

TORONTO EESTI ADVENTKOGUDUS
Christuskirches,
804 Broadview Avenue
691-2848

Laup., 31. märtsil kell 9.30 PIIBLIKOOL. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Jutlustab Leo Marttinen. Lasteklass. Eestikeelne piiblikursus tasuta. Teretulemast!

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Pastor dr. Allan Laur,
6 Wiarton Crt. Thornhill, Ont.
L3T 2P4. Tel. 889-0591.

Laup., 31. mail kell 7 õ. PIIBLITUND, kõneleb dr. Allan Laur. Pühap., 1. apr. kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb pastor Freddy Götestam Rootsist, koor, Kristuse surma mälestamine.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS
Tel. 461-2077
562 Jones Ave., Toronto 6, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.,
Toronto 6, Ont.
Tel. 463-6223

Pühap., 1. apr. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõnelevad A. Ehasoo ja jutl. E. Saraoja. Issanda surma mälestamine.

EELTEADE: alates laup., 7. apr. kuni Suure Reedeni, 13. apr. EVANGEELIUMI KOOSOLEKUD. Kõneleb jutl. E. Kiil N.Y.

Ingemar K... abiellus

Neljap., 15. m... ronto Yorkmins... kirikus tuntud e... Korjus kanadala... hamiga. Laulatu... metatud kogudu... N. Gladstone, m... sid teenistust Ca... — orel, Larry W... Yorkminsteri v... des Bachi ning... Laulatusest ja... koosviibimisest... paari lähemad... rad Torontost, ... Yorgist, Florid... Teatavasti alust... oma laulukarj... Park baptisti k... kümneaastase ... nes korduvalt ... Graham-Korjus ... abikaasagi laulj... laiemale kuulaj... Yorkminster jõ... mis anti edasi ... Abielupaar Kor... roopasse.

Kunstimuu... kogud täi...

Eesti Kunstid... pool nimetatud ... kaasa aidanud ... gude täienem... kunstiteoste ki...

Mai Onno (M... joonis, 2 past... maal. Otto Paj... tänavune Roo... saaja, kinkides ... 2 graafilisele l... samas tehnikas... lehte.

Kui meie k... maailmas raja... muuseumi sisu... rajamisest sell... ka selle teostan... E... k...

Vaimulik ... konveren...

Läänemaa ... 100. a., Eesti ... Toronto Bapti... sünnipäevade t... dab Toronto B... oleval suvel, 3... arvult kolmand... ti usklike konv... kannab nimetu... konverents" j... pühakirja sõna... ses" (Ef. 3:21... tööd on juba a... mitee, koossei... O. Medri, V. ... koos Eesti Ba... esimehe dr. A... märtsil Toron... koostati konve... ülesandeid. Se... osavõtu soov... Vancouverist, ... Rootsist, Ing... liast. On loota... maalt. Väliskü... konverentsil A... puu Vancouv... Gulphist, E. ... Viekman Uhe... na, A. Vaim ... rentsi üritusi ... ansamblid ja ... Majutamist ... korraldab bap... ring. Lähemat... kirjutades: Mi... port Ave., Ap... Canada M4W ...

ELE...
Sisseseaded, ...
dused elumaja...
Hallin...
Litsen...
JAA...
KATU...
Tel. ...
Teeme uusi ...
nii linnas ...

Ingemar Korjus abiellus

Neljap., 15. märtsil laulatati Toronto Yorkminster Park baptisti kirikus tuntud eesti laulja Ingemar Korjus kanadalanna Sandra Grahamiga. Laulatustalituse pidas nimetatud koguduse pastor dr. John N. Gladstone, muusikaga kaunistasid teenistust Catherine M. Palmer — orel, Larry Weeks — trompet ja Yorkminsteri vokaalkvartett, laudes Bachi ning Mozarti helitöid. Laulatusest ja sellele järgnevast koosviibimisest võtsid osa pruutpaari lähemad omaksed ning sõbrad Torontost, Vancouverist, New Yorgist, Floridast ja Hollandist. Teatavasti alustas Ingemar Korjus oma laulukarjääri Yorkminster Park baptisti kirikus, kus ta juba kümneaastase poisssopranina esines korduvalt solistina. Sandra Graham-Korjus on nagu ta värske abikaasagi laulja. Ta sai tuttavaks laiemale kuulajaskonnale hiljutise Yorkminster jõulukontserdi kaudu, mis anti edasi CBC TV kanalitel. Abielupaar Korjus asub elama Euroopasse.

Kunstimuuseumi kogud täienevad

Eesti Kunstide Keskus tänab allpool nimetatud kunstnikke, kes on kaasa aidanud kunstimuuseumi kogude täienemisele omapoolsete kunstiteoste kinkimisega:

Mai Onno (Mehhikost) — 1 tushijoonis, 2 pastelljoonist ja 1 õlimaal. Otto Paju (Rootsist), kes on tänavune Rootsi kultuuriauhinna saaja, kinkides varemalt annetatud 2 graafilisele lincollõikele lisaks 3 samas tehnikas valminud graafilist lehte.

Kui meie kõik võtame vabas maailmas rajatava eesti kunstimuuseumi sisustamisest ja selle rajamisest selliselt osa, siis meie ka selle teostame.

EMIL EERME
kogude korraldaja

Vaimulik maailmakonverents Torontos

Läänemaa vaimuliku ärkamise 100. a., Eesti baptismi 95. a. ja Toronto Baptisti Koguduse 30. a. sünnipäevade tähistamiseks korraldab Toronto Baptisti Kogudus eeloleval suvel, 30. juunist 8. juulini arvult kolmanda ülemaailmse eesti usklike konverentsi. Konverents kannab nimetust „Kolmas juubeli konverents" ja selle motoks on pühakirja sõnad „Austus koguduses" (Ef. 3:21). Konverentsi eeltööd on juba alanud. Korraldav komitee, koosseisus K. ning I. Raid, O. Medri, V. Krabi ja P. Kaups, koos Eesti Baptisti Keskkoondise esimehe dr. A. Proosiga, pidas 19. märtsil Torontos koosoleku, kus koostati konverentsi kava ja jagati ülesandeid. Senini on konverentsist osavõtu sooviavaldusi saabunud Vancouverist, USA-st, Brasiiliast, Rootsist, Inglismaalt ja Austraaliast. On loota ka osavõtjaid kodumaalt. Väliskõnelejatena esinevad konverentsil A. Proos ning O. Õunpuu Vancouverist, E. Toompuu Gulphist, E. Mänd, E. Leps, B. Viekman Ühendriikidest, O. Loogna, A. Vaim Rootsist, jne. Konverentsi üritusi kaunistavad koorid, ansamblid ja solistid.

Majutamist ning toitlustamist korraldab baptisti koguduse naisring. Lähemat informatsiooni saab kirjutades: Miss Ilse Raid, 10 Lamport Ave., Apt. 307, Toronto, Ont. Canada M4W 1S6.

ELEKTRIK
Sisseseaded, uuendused ja parandused elumajades või ettevõtetes.
Halling 762-9190
Litsents nr. E 1044

JAAN ALMER
KATUSETÖÖD
Tel. 699-5295
Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates

Üheks tähelepanuväärseks sündmuseks Peetri koguduses oli Usuteadusliku Instituudi esimese kursuse pidamine.

Suure tööga on välditud tagasiminek

Peetri koguduse möödunud aastane aruanne näitas $111.000 läbikäiku

Pühapäeval, 18. märtsil toimus Peetri koguduse täiskogu korraline peakoosolek. See algas koosolekule pühendatud jumalateenistusega, kus kog. õpetaja praost O. Puhm võttis oma jutluse aluseks Ilm. 3,14, kirja Laodikeia kogudusele, kus öeldi, et ole külm või kuum, aga mitte leige. Ka meil on vaimset jõudu vaja, tuleb kogudust ergutada ja inimesi veenda, et oleme Issanda ihu liikmed ja moodustame terviku.

Jumalateenistusele järgnes all saalis koosolek, mida juhatas koguduse esimees T. Tralla ja protokollis sekretär O. Tarendi. Koosoleku 1. päevakorra punkti all andis praost O. Puhm T. Trallale üle kiriku agenda, hinnates tema väga häid tulemusi Usuteadusliku Instituudi esimese osa lõpetamisel.

Järgnevas tegevuse aruandes, mille esitas koguduse õpetaja, märgiti et tööd on tulnud teha suure hoo ja vaevaga,

kuid tagasiminekut pole olnud. Aasta jooksul on peetud sisukaid jumalateenistusi, kuna eriti elav on tegevus olnud muusika alal.

Koguduse elus oli eelmisel aastal suurdsündmuseks koguduse 30. aastapäeva ja koguduse õpetaja praost O. Puhmi 30. aasta ametijuubel Peetri koguduse õpetajana. Koguduse juures oli ka Usuteaduslik Instituut, mille esimene faas hästi õnnestus. Sel aastal toimus veel peapiiskop K. Veemi külaskäik ja Kanada praostkonna õpetajate kongress, millest külalisi ka Ameerika Ühendriikidest osa võttis. Möödunud sügisel toimus ka esimene EELK Konsistooriumi koosolek Ameerika mandril, kus tehti mitmeid otsusi, instituudi osas.

Edasi koguduse õpetaja tõi esile oma kaasabiliste osa usuelu organiseerimisel ja aktiviseerimisel. Praegu on kogudus juures mitù jutlustaja võimetega inimest.

Kogudusel ilmus möödunud aastal oma ajakiri suurima lehekülgede arvuga seniilmunuist. Kirikuskäijate arv ei ole näidanud tagasiminekut. Kirikuliste hulgas on märgatavalt noori.

Ka tulevad noored, kuni 80% ulatuses leeri ja valdavad viimasel ajal paremini eesti keelt, kui tegid seda vahepeal.

Sünde oli möödunud aastal 23, surmajuhtumeid 42, laulatusi 31, neist eesti paare 14, mis on näidanud jälle tõusutendentsi. Praegu on leerilapsi 62, poisse 30 ja tüdrukuid 32; selles suuruses jätkub noori veel paariks aastaks.

Kuna Vaimuliku Orkestri esimees A. Liivoja ei saanud kohale tulla, andis koguduse õpetaja ka orkestri aruande, näidates, et on esinetud väljasõitudel ja kalmistupühadel, aga ka kontsert-jumalateenistustel. Vaimuliku Orkestri juurde on organiseeritud instrumentaalansamblid, kes on palju andnud kogudusele. Nende tööd juhib suure innukusega Inga Korjus.

Kuid koguduse juures on teisedki noored muusikajuhid teinud head tööd. Nii on Margit Viia juhatanud pühapäevakooli ja leerieelsete noorte koore, C. Kipper „Cantate Domino'i" ja Rosemarie Lindau noortekoor „Lootust".

Kooride kohta andis aruande Nelly Lind, nimetades usulisi ja rahvuslikke esinemisi; samuti on noortekor „Lootus" esinenud peale kirikus laulmise ka rahvuslikel sündmusil.

Koguduse naisringi aruande andis abiesinaine M. Leetsmann, kus näidati tõhusat tööd mitmesugusel alal, eriti suurt osa täitsid nad Usuteadusliku Instituudi tegevuse ajal, olles kogu aeg toitlustajaks.

Piiblitundidest andis aruande P. Uusman, leerieelsete tööst A. Tork, märkides, et õppetase on püsinud, kuigi on märgata laste arvu vähenemist. Pühapäevakooli tööst rääkis koolijuhataja H. Joutsi ja misjoni tööst Lya Haamer.

Koguduse majanduslik aruanne oli tasakaalus 111.733.05 dollariga näidates õnnestunud majandusaastat. Kirik on nüüd ka võlavaba ja kinnitatud koguduse nimele, millega 1978. a. on koguduse elus ajaloolise tähendusega. Koguduse varanduse suurus koos koguduse majaga on 1.300.000 dollarit. Eelmisel majandusaastal suudeti eelarves ettenähtud kulutuste osas teha kokkuhoidu 3.300 dollari piiris. Uus eelarve koostati ja võeti vastu 104.000 dollari suuruses, mille aluseks oli eelmise aasta arvud pluss 10% lisa.

Uues töökavas otsustati lõpetada esimesena kiriku viimase ümberehituse juurde kuulunud siseuks, mis seekord jäi lõpetamata. Uks oleks volditav, kuid lõplik kujundus pole veel kindel, selleks anti volitus juhatusele, kes asja ajaks koos ehituskomisjoniga. Märgiti, et sellejuures saab kasutada seda värvilist klaasi, mis säilitati kunagise suure akna asendamisel uue välisseinaga.

Teiseks oli töökavas kirikule juhatusseadmete muretsemine, et väga kuumal ajal oleks kirikus mugavam olla. Selleks on juba mitmete poolt annetusi tehtud ja jällegi koguduse ehituskomisjon koos juhatusega võtsid selle ülesande omale läbi viimiseks.

Kolmas punkt on kiriku torni juurde ettenähtud mälestusaluse tegemine.

Kui kirik ehitati, siis tehti see tänu- ja mälestuskirikuna. Torni ehitamisel oli ka see ettenähtud, kuid jällegi jäi majanduslikel kaalutlusil edasi. Nüüd asutakse selle kujundamisele. Jällegi on selleks juba tehtud annetusi.

Kuid valmis kiriku juures vajavad mõned osad juba remonti ja korrastamist, selletõttu otsustati pöörduda koguduse poole vabatahtlike annetuste tegemiseks vajalike tööde läbiviimiseks.

Kosolek oli väga üksmeelne ja koostöötahteline, leides, et oma vaimuliku kodu täiendamine nimetatud lisanditega muudaks kiriku veelgi kaunimaks.

ANDRES KÜNG
MIS TOIMUB SOOMES
Kirjastus Välis-Eesti & EMP
311 lk. Hind $14.00 kr. + saatekulu 50c
Eesti ajakirjaniku teos põhineb lähidasele allikmaterjalile. Ta analüüsib Soome sise- ja välispoliitikat, riigi tänapäevast olukorda ja suunda, Nõukogude Liidu Soome-poliitikat, Soome valitsust presidendist parteieluni ja palju muud, tuues Soome saatusest huvitatud lugejaile palju uusi andmeid.
Müügil Vaba Eestlase talituses

MÄRT RAUD
RIIGIEHITAJA
KONSTANTIN PÄTS 1874-1956
Raamat on kauni välimusega, arvukad fotod kirjeldavad seda, mis raamatus sõnadega ütlemata on jäänud. Teos on hea tutvumiseks oma rahva ajalooga. Ka siis kui see ennegi on teada, on selles M. Raual mõndagi, mis seni teadmata ja uus, mille analüüsimisel president K. Pätsi isik ja elutöö veelgi suuremana esile tõuseb.
174 lk. $18.00, postiga $1.00 saatekulu
SAADAVAL VABA EESTLASE TALITUSES

Sisutihe ja rahvarohke fotopäev

Fotovõistlusel oli esitatud 23 tööd

Eesti Kunstide Keskuse Fotopäev 1979, mille korraldajaks oli organisatsiooni juures olev foto- ja filmisektsioon, kujunes möödunud pühapäeval üllatavalt sisutihedaks ja külastajaterohkeks. Juba keskpäeval alanud üritusel oli õhtuni huvilisi, kes jälgisid filmi- ja diapositiivide programmi esitusi, kuulasid kandlemuusikat ning tutvusid arvuka fotonäitusega, mis sisendas vaatajaisse teadmise fotost kui loovast kunstialast.

Enim tähelepanu leidis Harry Sildva ja Raul Randla loodud värviline etnograafilise sisuga lühifilm „Alati meeles". See Eesti Kunstide Keskuse märgi all loodud film on kolme entnograafilist ala kirjeldav. Esimesena vaadeldakse kuidas kõrges eas olev Mihail Pruul valmistab õllekappa, samal ajal ise seletades oma mälestusi, kus lapsepõlves isa tööd vaadeldes päriti ka armastus puutöö vastu ja veel nüüdki on meeles koduste tarbeesemete valmistamise oskus.

Teisena Lydia Meikar demonstreerib kangastelgedel rahvarõiva kudumist.

Ka tema meenutab samaaegselt nooruspäevi, mil talutares kudumine oli nagu elava olevuse juuresolek. Väga osavalt on filmijad kujutanud kuduja mõttemaailma tuues filmilinale rahvarõivais tütarlapsi ja tantsijaid, kellele käsilolev rahvarõivas oligi seelikuriidena mõeldud. Kuduja ise seletab, et nüüd, mil on kõik võimalik osta, tehakse rahvarõivaid mitte vajaduse, vaid armastuse tõttu.

Kolmandana Alfred Kuus näitab kandle valmistamist, keelte asetamist, häälestamist, kuni valminud instrumendilt kõlabki „Ma tahaksin kodus olla". Mängija ise ütleb, et kandlemäng on talle noorusest peale olnud südamelähedane.

Film on oskuslikult tehtud. On mõistetud valgust kasutada ja eriaspektidest tööd tegijaile läheneda. Tulemuseks on korrektne töö.

Kuna ka käsikirja on noored filmimehed ise kirjutanud, siis näitab see kuivõrd hästi nad on suutnud mõista oma vanemate etnograafilist maailma ja hinnanud väärtusi, mis vanemail on olnud „alati meeles".

Diopositiivide programmide seeria avas Urmas Wompa oma ulatuslikuma audio-visuaalse loominguga, kus ta kõrvutas tegeliku looduse muljeid ja värve O. Timmase akvarellidele. U. Wompa on väga hästi suutnud avastada looduses seda, mida kunstnik näiliselt abstraktselt oma akvarellidel on suutnud väljendada.

Teisena oli Enn Alfredi reisikirjeldus diapositiividel Indoneesias ja Balil, kus ta väga ülevaatlikult tutvustas selle maastikku, inimesi, kombeid ja elulaadi ning rahvuskultuuri, kommenteerides samaaegselt.

Järgnesid lühemad näited oma diapositiividest Eva Ennist-Kopamehelt ja Mati Kopamehelt, Martin Kabalalt, kuna külalistest esitati näiteid S. Veidenbaumi, E. Aruja, hr. Heinsaare, Salme Kondori töödest.

Arvuliselt rikkam oli fotonäituse osa.

Eesti fotopäeval esitati fotosid, mis on täiesti kanada fotokunstnike tööde tasemel ja osalt ongi seal juba tuttavad nagu Naima Aeru tööd oma lüürilistе loodusmotiividega.

Värvilisi, mõnel juhul ka mustvalgeid, esitasid E. Alfred, H. Sildva, R. Randla, U. Ramat, R. Pilvet, E. Heinma, V. Muikma reportaazhi TRENT 1978 tegevusest. M. Kabal, U. Wompa, Leyden, Karin Vagiste, L. Soots, J. Punno, T. Kodar, H. Randalaid, M. Arike ja M. Maru. Osa töödest olid väga hästi raamitud (E. Alfred, U. Wompa, K. Vagiste, L. Soots), mis andsid väljapanekuile ka täiesti kunstiteose välise ilme.

Fotopäeva väljapanekute hulgas oli ka eelmise aasta fotovõistlusele esitatud tööde näitus ja auhindamine. Kokku oli võistlusele saadetud kahes teemagrupis 23 tööd. Esimesese grupis, teemal perekondlik elu, oli auhinnatud E. Alfredi töö lapsest ja isast rannaliival.

Teises grupis aastaegadest looduses, määrati I auhind E. Eermele ta töö „Jää sulamine" eest.

II auhinna sai sama fotomees töö „Pesupäev" eest. III auhind määrati E. Alfredile töö eest „Talvine jalutuskäik koertega". Tunnustusauhinnad anti R. Pilvetile sügismotiivilise töö eest ja Vilma Korolile töö eest „Hommikukaste".

Fotopäeval oli väljapanek ka R. Saaringu skulptuuridest ja Helmi Sildva loomulikest rannakivikestest loodud kujundid, mis figuraalkompositsioonidena olid värvirikkad ja koomilise karakteriga.

Fotopäeval kuulutati välja ka uus fotovõistlus. Seekord on kolm teemat: 1) eestlased Kanadas; 2) looduse tujukused, (vihm, lumesadu, tuul, raju, äike jne.) ja 3) laps, lapsed; viimasega tähistatakse rahvusvahelist lasteaastat. Tööde sisseandmise tähtajaks on 1 nov. s.a.

Programmi vaheajal esitasid neli kanneldajat kergemat muusikat A. Kuusi juhatusel. Kulude katteks oli korraldatud loterii, kus pilet nr. 14 võitis V. Muikma poolt peavõiduks välja pandud kõrgehinnalise kunstiraamatu.

Veel oli üheks osaks rahvarõivais kaunite eesti neidude pildistamine, kus V. Muikma andis nõuandeid.

Üldmuljelt oli fotopäev sündmuseks, mis tõi fookusse fotografeerimise kujutavkunstilise meediumina. Kuna sellel oli ülekaalukas osa noorte töödel, siis näib fotoala toovat noored kokku eesti ürituse juurde, kus nad oma oskustega leiavad õigustatud tähelepanu ja hinnanguid. Nagu fotosektsiooni esimees V. Muikmaa ütles, tahetakse järgmine fotopäev teha juba avalikuna kanadalasile, kuna fotode tase seda igati õigustab.

Hanno Kompus'e
„KUSTUTAMATA NÄLG KUNSTI JÄRELE . . ."
Hind $11.—, saatekulu 85 c.
Müügil „Vaba Eestlase" talituses

ILMUS
inglisekeelne kokaraamat
„Cooking Estonian Style"
Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild
430 retsepti ☆ Hind $8.80 + $1.20 saatekulu, kokku $10.00
Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.
Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

EINO KURIS

AIANDUS

Varjuandev pärnapuu

Kodumaal põhjast lõunasse minnes kuulsime nimesid nagu niinepuu, pärnapuu, lõhmuspuu ja pähnapuu. Need rahvakeelsed nimed kuuluvad kõik paljusid nimesid kandvale üldtuntud pärnapuule. Mesinikud on alati pidanud pärnast kui juulis mesilasi meega varustavast puust lugu. Meerikkad helekollased hästi lõhnavad õied meelitavad mesilasi isegi hiliõhtu sumisema ja töötama pärnaõitel. Öeldakse, et üks pärnapuu annab niisama palju mett, kui üks hektar õitsevat tatrapõldu. Pärnaõite tervendav tee on tuntud, ka kasutatakse õisi lõhnaõli tööstuses. Jahvatatud pärnapuu pähklitaolisest viljast ja õitest tehakse shokolaadi maitselist magustoitu. Mahlast olevat võimalik suhkrut toota. Vanadele eestlastele olid pärnad tammede kõrval ka hiiepuudeks. Pärna koore alumistest kihtidest tehti nööri, köisi, kotte, hobuseriistu jne. Koorest valmistati ämbreid, mitmesuguseid nõusid j.m., puidust toodeti kausse ja kasutati nikerdustööde materjaliks. Koorega raviti põletushaavu, lehti ja võrseid anti loomadele haljassöödana. Eestis on pärn levinud metsadesse, kus moodustab eriti põhjarannikul metsatukke, mis moodustavat kokku 110 hektarit.

Tänapäeval esineb pärn mitmel mandril ja maal ilupuuna koduaias, linnade puiesteedel, parkides, surnuaedades j.m. Sellest valmistatakse vineeri, mööblit, mänguasju, tiinne jne. Oma kauni tiheda krooniga pakub pärn varju palavatel suvepäevadel, kaitseb meie kodu tuulte ja tormide eest. Harilik pärn (Tilia cordata) kuulub pärnade perekonda. Pärna ladinakeelne perekonnanimi Tilia tuleb kreeka sõnast tiib (ptilon). Nii on pärna vilja pähklikese kandeleht, mis viib tiivana seemne puust eemale, märgitud juba ladinakeelses nimes. Meil siin on pärn tundu LINDEN'i ja BASSWOOD'i nime all. Põhjapiirkondades esineb ligemale kolmkümmend erinevat pärna liiki. Mõned nendest elavad üle saja aasta vanaks ning saavutavad ka saja ja-lalise kõrguse. Üksikute pärnade iga võib olla isegi 600 ja rohkem aastaid. Vanad pärnad ei kasva enam kõrgemaks vaid ainult jämedamaks. Kanada metsades esineb peamiselt ameerika pärn (American Linde n— Tilia americana). Leviku piirkondadeks on New Brunswick, Manitoba, Suurjärvistu ja St. Lawrence'i ala.

Aastatega on pärnade populaarsus koduaedades ja linnades pidevalt suurenenud. See puu talub pügamist, osalist varju ja ka linnade suitsu ja tahma. Üldiselt on pärn mulla suhtes nõudlik, kuid kasvab ka liivasavimuldadel. Stigisel maapinnale langevad lehed parandavad mulla struktuuri. Lisaks vähendavad pärna kaltsiumi sisaldavad varisevad lehed mulla happesust. Seemnest arenev noor taim kasvab algul väga aeglaselt. Pärnasid istutatakse kevadel ja sügisel. Neil on hea tugev ja tihe juurestik, milletõttu istutamisel ei ole erilisi probleeme. Vajavad aga istutamisel ja sellele järgneval perioodil tugevat kastmist. Linnade puiesteedele ja ka koduaedadesse istutatakse peamiselt väikeste lehtedega pärnasid. Puukoolidest on võimalik ka osta suurte lehtedega puid. Tuntumad on väikeselehelised, meeldiva kujuga ja keskmise kõrgusega pärnad (LITTLE LEAF LINDEN — Tilia cordata). Neid esineb DEGROOT'i, GLENLEVEN'i, GREENSPIRE'i, MORDEN'i, SHERIDAN HYBRID'i jt. nime all. Nimetatud pärnad kasvavad 12 kuni 15 meetrit kõrgeks. On müügil ka läikleheline Crimean pärn (Tilia euchlora). Samuti võib osta kõrgemaks kasvavat kahvatulehelist (Paleleaf Linden — Tilia europaea „PALLIDA") pärna.

⊙ Stokholmis korraldatakse 30. märtsist 27. aprillini kunsti kevadnäitus. See on mõeldud eelnäituseks ESTO-80 ajal toimuvale näitusele Stokholmi Eesti Majas. Osa saavad näitusest võtta Rootsis elavad kunstnikud. Igaüks võib saata neli tööd, millest kaks valitakse näituse jaoks.

Ankeet aiandusettevõtete kohta

Toronto Eesti Aiandusklubi loendus käesoleval aastal

T.E. Aiandusklubi üldkoosolekul 24. jaanuaril otsustati käesoleva aasta jooksul korraldada loendus Ontario provintsis tegutsevate aiandus ettevõtete, elukutseliste aednikkude, maastiku arhitektide ja mesinikkude kohta. Töö läbiviimiseks valiti koosolekul vliellikmeline komitee, koosseisus: J. Oinus, V. Pilgi, A. Suits, M. Tamm ja M. Usin. Selle komitee ülesandeks jääks ka T.E. Aiandusklubi 10 a. juubeli albumi toimetamine ja väljaandmine 1980., milles muuhulgas ka loendus tulemuste andmed leiaks avaldamist.

T.E. Aiandusklubi põhikirja järgi on klubi ülesandeks levitada ja stiivendada aianduslikke teadmisi liikmeskonnas. Et osa tööd ratsionaalselt arendada on tarvilik ülevaadet saada kaas-eestlaste tööst sel alal. Eestlaste ettevõtlikkust aianduse alal on vähe uuritud, kuigi selle osatähtsus iseseisvate ettevõtena on küllaltki märkimisväärne meie rahvusgrupis.

Kogutud andmed oleks abiks klubi suvisele tegevusele, iseäranis õppereiside korraldamisel, mis omakorda aitaks sidemeid luua teiste aiandushuvilistega.

Andmeid saaks kasutada materjalina ka koguteoses „Eestlased Kanadas" täiendusväljaandes, mis peaks ilmuma 1981. a. „Eestlased Kanadas" 1975. a. väljaandes leiab aiandus minimaalset käsitlust „Põllumehe kutse ja talupidamine" pealkirja all. Nii oleks sellel uurimusel ka suur ajalooline tähtsus.

T.E. Aiandusklubi juhatuse ja aiandusloenduse komitee ühisel koosolekul 8. märtsil töötati välja loenduse põhimõtted ja töökava. Loenduse läbiviimiseks saadetakse igale teadaolevale aiandusalal tegutsevale isikule Ontario provintsis vastav küsimusleht täitmiseks. Vastused küsimuslehel peaksid selgitama kui palju meil on Ontario provintsis elukutselisi aednikke, maastiku arhitekte, ärilisi aiandusettevõtteid ja mesinikke.

Ärilise aianduse all mõeldakse küsimuslehel aiandusettevõtteid, mis produtseerivad aiandussaadusi suuremal või vähemal määral tulu otstarbel, olenemata ettevõtte suurusest.

Registreerimisele kuuluks majandi suurus, kui palju maad on tiksikute kultuuride all, kui palju on viljapuid, põõsaid jne. Küsimusleht ei puuduta omandi väärtust, rahalist läbikäiku ega profiiti, küll aga küsitakse, kas aiandus on perekonna pea- või kõrvaliseks sissetulekuallikaks.

Kala- ja jahimeeste peoõhtu Eesti Majas

Kala- ja jahimeeste traditsiooniks on korraldada „Kalameeste Kevadpidu" märtsikuus, millega tähistatakse seltsi talvisest tegevusest üleminekut suvisele hooajale. Jahimehed lukustavad siis oma püssid vastavalt uue seaduse nõuetele ja ühinevad kalameestega, et nautida suvel ühiseid väljasõite kalarikastele järvedele.

Möödunud peole oli arvukalt seltsi liikmeid ja nende sõpru Eesti Maja suurde saali kokku tulnud. Tantsuks mängis Georg Iltali orkester suurendatud koosseisus, pakkudes sobivat ja head tantsumuusikat. Eeskavalises osas esines noortegrupp „Jaaniku" üle pooletosina mitmekesise lauluga.

Kalameeste peol on alati olnud omapäraks kalade kogukaalu ennustamine. Seekord oli F. Aadli poolt väljapandud kolm suurt kala, haug, järvelõhe ja siig kogukaalu ennustamiseks. Kalad loositi välja kolme ennustaja vahel, kelledel oli võrdne kaal 11 naela ja 8 untsi ennustatud.

Õngitsejate ja Jahimeeste Seltsi juhatus tänab lugupeetud peokülalisi, meie lahkeid varustajaid I. Marks Poko Danforth ja kõiki teisi, kes aitasid kaasa peo heaks kordaminekuks.

Tulumaksulehed
VALLY JOHANSON
Tel. 494-3147

RAAMATUID

müügil

„VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind	Saatekulu
	$	¢
Hanno Kompus — **Kustutamata nälg kunstijärele**	11.—	35
L. Wahtras — **Liivaklaas**	2.50	15
Enn Nõu — **Vastuvett**	5.—	40
Anna Ahmatova — **Marie Under — Reekviem**	3.50	35
H. Michelson — **Skautlikul teel**	3.—	35
H. Michelson — **Noorscotöö radadel**	4.30	35
H. Michelson — **Eesti radadelt**	9.—	35
Eduard Krants — **Lumeliitlased (luuletuskogu)**	3.—	15
Ilona Laaman — **Mis need sipelgad (luuletuskogu)**	3.—	15
Estonian Official Guide	5.—	40
Paul Laan — **Mõttelend — Pilte ja peegeldusi**	5.—	25
Karin Saarsen — **Lohengrini lai kumine**	4.50	15
Herbert Salu — **Utoopia ja futureloogia**	4.50	25
Triinu" üksiknumbreid	1.50	
A. Kubja — **Kadunud kodud — mälestused**	4.—	25
A. Kubja — **Mälestusi kodusaarelt**	2.—	20
A. Kubja — **Palukesed**	1.50	20
E. Uustalu ja R. Moora — **Soomepeisid 426 lk. + 64 lk. fotosid**	14.—	35
Leho Lumiste — **Alamuse Andrus — biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust**	6.65	40
L. Lumiste — **Atlandi aknal**	2.10	40
L. Lumiste — **Killad külas**	5.30	40
A. Vomm — **Ristsõnad I**	2.50	20
A. Vomm — **Ristsõnad II**	2.25	20
A. Vomm — **Ristsõnad III**	2.25	20
A. Vomm — **Ristsõnad IV**	2.25	20
Ants Vomm — **Minu hing (luuletuskogu)**	20.—	40
K. Eerme — **Surnud laevad ja elavad mälestused**	1.50	15
K. Eerme — **Päevata päevad ja ööta ööd II**	4.—	40
S. Ekbaum — **Ajatar (luuletuskogu)**	4.—	30
Aarand Roos — **Jumalaga, Kars ja Erzurum**	4.—	30
J. Pitka — **Rajusõlmed**	8.80	40
A. Käbin — **Vaim ja muld**	5.—	40
Urve Karuks — **Kodakondur (luuletuskogu)**	3.—	20
H. Oja — **Koputused eneses (luuletuskogu)**	1.50	25
H. Oja — **Tunnete purdel (luuletuskogu)**	2.75	25
A. Küng — **Mis toimub Soomes?**	14.—	50
Aarand Roos — **Juutide kuningas Tallinnas**	6.—	40
E. Sanden — **Mitme näo ja nimega**	12.50	50

RAAMATUID LASTELE:

Ilme Ivandi — Pargi	2.50	35
Kalevipoeg — Õppe- ja tööraamat lastele	2.50	50
Õpeta mind lugema I — (Õppe- ja tööraamat eelkoolielistele lastele värvitrükis)	3.—	40
Õpeta mind lugema II — Õppe- ja tööraamat eelkoolielistele lastele värvitrükis)	4.—	40
Eesti keele Harjutustik I	2.25	35

TÕNIS ja MAI MIGAGU

MEIE MEHED KUI METSAPULLID

Romaan vanast armsast Pärnust

32.

„Kas teate, mida rahvas niisuguse jutu kohta ütleb — purust pussu, arust haisu."

„Kurm ise võtab ka kogu aeg suu täis. Need on peadpööritavad reformid, mida ta tahab läbi viia linnapeana: laiendada supelranda kahe versta võrra kuni Rotikülani, asutada linnapank, mis võistleks tagurliku Krediitpanga surnuks, püstitada hiiglaslik kohtupalee, ehitada Pärnu jõele kindel sild, tuletõrjele uus depoo, jõe äärde suur moodne turuhoone, et turunaised pääseksid vihma käest katuse alla, kroonugümnaasium linna kätte üle võtta ja ehitada sellele veelgi nägusam hoone kui Brackmanni oma, mis püstitati tütarlaste gümnaasiumi jaoks ja nõnda edasi. Fantaasiast mehel puudu ei ole."

„Uus sild, turuhoone ja tuletõrjedepoo on väga vajalikud ehitused."

„Aga mitte paugupealt ja ühekorraga! Et raha saada kavatseb ta kõik linna mõisad ja metsad maha müüa."

„Olge kindel — linnavolikogus ei antaks tal selleks luba! Peale sakslaste, teie ja minu hääletaks ka teisi nende kavade vastu. Kurmi lubadustes on suur annus hooplemist."

„Seda ma usun, aga lokulöömiseks eestlaste idiootsetest plaanidest jätkuks igaveseks ajaks. Oma kavasid ta teostada ei jaksa, kuid ta laseb linnakassa kraanid lahti ja viib linna kohe pankrotti. Kui me seekord jääme pankrotti, siis ei tõuse me enam kunagi."

„Miks nii pessimistlik? Putru ei helbita nii palavalt kui keedetakse."

„Tal on veel üks lemmikplaan", jätkas kapten. „Utelda Waldhofile leping üles ja võtta vabrikule antud maad tagasi. See tooks linnale kaela hiiglaprotsessi, kus linnavalitsus jääks kaotajaks. Nägite ise, kuidas lõppes Brackmanni—Karu protsess."

„Et plaanidele punni ette panna, et mõistnud te muud paremat, kui läksite sakslaste poole üle."

„Pilkate asjata! See ei ole enam saksa, vaid juba sakslaste ja eestlaste ühine valitsus. See on esimene kord Pärnu ajaloos, kui raehärrade laua taga istub kaks eestlast."

„Mis tähtsus on kahel linnanõunikul? Valitsevad ikkagi sakslased."

„Jälle eksite: sakslastel ei ole volikogus rohkem hääli kui 28. Kui nad meie, nelja mehe, tahtmist ei tee, siis läheme opositsiooni ja eestlased oma 32 häälega ajavad kõik nende plaanid nurja. Meie moodustame kaalukeele ja jätame sakslased vähemusse."

Olin võtnud külalise vastu varjatud pahameelega. Pärast neid avameelseid seletusi tekkis mul tema vastu huvi.

„Kas Brackmann teab teie kaalukeele poliitikast?"

„Miks ei tea? Sakslaste ja eestlaste koostöö on tema algatus. Ta peamureks oli ära hoida, et linnavankri ette ei rakendataks noored peruhobused, kes ajaksid vankri kohe kraavi. Et seda vältida, vajavat ta minu ja teiste vanade mõistlike eestlaste abi. Kuna mina ka ei ole Kurmi pooldaja, siis leidsime pääsetee — koalitsiooni.

Leppisime kokku: neli eesti kandidaati võetakse ka saksa nimekirja. Sakslaste poolt tuleks linnavalitsusse tema ise kui linnapea ja kaks linnanõunikku, eestlaste poolt kaks nõunikku. Küsisin, kas eesti linnanõunikud on seotud saksa enamuse otsustega.

„Ei ole", vastas Brackmann. „Teile jäävad täiesti vabad käed."

Pidasin seda reaalseks lahenduseks ja me lõime käed kokku.

„Teil ei olnud kokkuleppeks volitust. Kuulusite ise valimiskomiteesse ja talitasite selle selja taga."

„Mina moodustasin uue mõõduka partei, kes on sõltumata ja iseseisev, ja kellel on vabad käed teha kokkuleppeid kellega tahes."

„See on uudis! Miks ei kuulutanud te oma parteid välja?"

„Kui vana arvate mind olevat? Ükski Kurmi pooldaja ei oleks hääletanud meie kandidaatidele. Ma olen ikka ka välismaal reisinud ja näinud, kuidas parteid töötavad."

„Teie partei võttis enda peale suure vastutuse."

„Olen vana merekaru ja tean, mida peab tegema kapten, kui laev satub hädaohtu. Ta tegutseb nii, nagu ta seda kõige paremaks peab."

„Siis te mängisite diktaatorit."

„Iga laevakapten on diktaator!"

„Aga ainult oma laeval! Utelge ausalt — kas teid ei meelitanud linnanõuniku koht?"

„Uskuge — selle kohaga ei võida ma isiklikult midagi. Tahtsin eelkoosolekul viia eesti volinikud oma kursile. Nägite ise, kuidas mind maha karjuti, kui nimetasin koostööd sakslastega. Linnapea kandidaadiks seati üles Kurm ja ka teie hääletasite tema poolt."

„Mis teha — rühma distsipliin!"

„Mina ei ole seotud mingisuguse distsipliiniga ja keegi peale mu naise ei saa mind käsutada."

„Aga teie kaalukeel upitas eestlaste vihaseima vastase Brackmanni linnapea kohale tagasi!"

„Linna tuleb valitseda mõistuse, mitte tunnetega. Teete Brackmannile ülekohut. Olete Pärnus alles uus ja värske ning ei tunne teda nii hästi kui mina, kes olen jälginud ta tegevust üle kahekümne aasta. Mul on selle targa administraatori vastu suur lugupidamine. Ta on oma pikal teenistusajal näidanud, kui südamelähedased on talle linna huvid. Mudaravila on tema loodud."

„Aga Waldhof?"

„Jah, see murelaps Waldhof! See ei ole Brackmanni süü, tema ei ole insener. Vabriku plaanitsemisel ei mõteldud reovee puhastamisele ja nüüd tõrgub Mannheimi peaselts selleks raha andmast.

Vaielge vastu, kuidas mõistate, ega see muuda tõsiasja: Brackmann on Pärnu linnaga kokku kasvanud. Oleks lausa ülekohus tasuda ta eluaegset tööd hundipassiga."

Meil ei olnud mõtet edasi vaielda.

Kapten tõusis ja küsis:

„Noh, kuidas on, kas olete nõus võtma mu kaitset enda peale, või peate mind ikka veel reeturiks?"

Vastasin põigeldes:

„Reeturiks ma teid ei pea, aga kaitse korraldamiseks ei ole moment soodus. Ootame ära, kuidas teie kaalukeel töötab! Ta on teie kõige parem kaitsja — ta ei kaitse teid sõnade vaid tegudega."

Kapten naeratas: „Hea seegi — ma ei tulnud siis siia asjata. Informeerige Ismaeli sellest, mida siin täna kõnelesime."

Küsisin jurnalagajätuks kätt andes:

„Kuidas õnnestus teil hoida läbirääkimised Brackmanniga saladuses?"

„Ei ole siin mingit imet — meie poliitilisi saladusi oma naistele ei avalda! Mida varblased ei tea, seda nad ei sirtsu põõsast välja!"

25. Pillerkaar

Ühel ilusal kevadpäeval kõlistas mu uksekella kaks lõbusat prouat, „Endla" näitlejad Olli Västrik ja Anna Kartseva-Tamm, mõlemal suured turukorvid käevangus.

„Härra advokaat, kahe nädala pärast tuleb Kooliseltsil „Endlas" suur perekonnapidu. Mida annetate basaari heaks?" sädistas proua Tamm.

„Võtame vastu kõike, millel nimi — iluasju . . . raamatuid . . ." Proua Västrik vaatas ringi mu spartaalikus kabinetis.

„Olen kahjuks poissmees."

„Häda nende poissmeestega: kooke küpsetada nad ei oska, kuremariini teha ka mitte, asju neil anda ei ole . . ."

„Aga võtke maiustuste-laud enda käte! Ka mitte?"

„Aga raha meie teelaua jaoks! Raha eest oleme alati tänulikud."

Näitlejannad tuiskasid oma korvidega edasi.

Kooliselts oli pärnakate silmatera. Omal jõul pandi seal käima progümnaasium, ehitati maja — nüüd juba võlavaba — korraldati kursusi ja loenguid. Majandati end ise pidude, loteriide, kinoetenduste ja korjandustega. Seltskonnas peeti auasjaks kaasa lüüa.

Kui istusime hiljem söögilauas, läks jutt Kooliseltsi näitemütigile. Selgus, et näitlejannad olid saanud Martalt lubaduse hoolitseda lillelaua eest, nii nagu seda oli teinud proua Birnbaum. Ismael omalt poolt oli annetanud oksjoni jaoks lillekorvi.

(Järgneb)

Kivisöel on tulevik

ESSEN — Ruhri piirkonnas elavail kaevandustöölistel on põhjust olla rõõmsad. Erakordselt külm talv on viinud selleni, et muudki ettevõtted kui elektrijõujaamad, vajavad tiha enam kodumaist kivisütt. Ka Ida-Saksal on tulnud osta oma kivisütt Ruhri alalt. Need asjaolud on põhjuseks, et kivisöele on hakatud enamustama aina paremaks minevat tulevikku. Oma uurimuses Internationale Energie-Agentur (IEA) jõudis tulemuseni, mille kohaselt kriisiajal nii tööstusriigid kui Kolmanda Maailma maadki peavad aastal 2000 jälle pöörduma tagasi kivisöe tarvitamisele. Lääne-Saksamaa on suurim kivisöe lademetega riik Euroopas, kuid jõuab oma tööstuse välja arendada alles 1990 aastaist alates.

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1912, Royal Trust Tower,
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 323, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1E7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

VABA EESTLANE

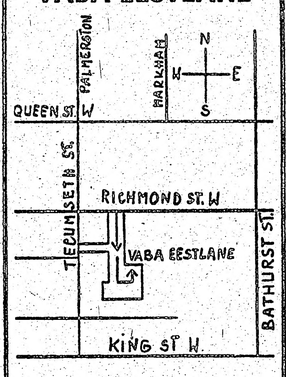

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus väljaspool tööaega:
Karl Arro 766-2057
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:

üks toll ühel veerul	$3.25
esiküljel	$3.75
tagaküljel	$3.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70,
Stn. C, Toronto 3, Ont.
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont.
Telefon: 223-0080

Korp. Fraternitas Tartuensise poolesajane suurjuubel

Frat. Tartuensis registreeriti Tartu Ülikooli Valitsuses 27. märtsil 1929. a. Selle sünd oli omapärasem Tartu eesti meeskorporatsioonide ajaloos, toimus pereheitmise teel puhtrahvuslikel motiividel ühest Tartu vanimast korporatsioonist, Frat. Dorpatensis'est (asut. 1854. a.). Viimane kujutas enesest internatsionaalset-fakultatiivset organisatsiooni kuhu olid koondunud loomaarstiteadust õppivad üliõpilased ja vilistlased, viimaste hulgas ka suurel arvul eestlasi.

Kuigi Dorpatensises omariikluse ajal liikmete vahelises läbikäimises valitses eesti keel, paljud siseelu avaldused toimusid saksa keeles. Eesti keskkoolidest tulnud, veel Vabadussõja mälestustega tulvil rahvuslikku vaimu kandvatele üliõpilastele oli niisugune võõrapärasus vastuvõtmatu. 1928. a. tekkis viimastel mõte seda vana korpi nii nimelt kui ka siseelu korraldustelt ajanõuetele vastavalt eestistada.

Kahjuks see üritus nurjus vilistlaskonna saksameelse osa kindla vastuseisu tõttu.

Tulemusena 13 eestlast, tegev- ja noorliikmed lahkusid ja otsustasid ellukutsuda uue korpi, Frat. Tartuensise, jällegi teaduskonnaalase. See oli ülimalt julge ettevõte, arvestades tol ajal Tartus tegutsenud eesti meeskorpide arvu. Asutajate liikmete sihikindlus koos nende eneste tugeva korporatiivse kasvatusliku alusega andsid lootuse uue korpi elujõulisusse. Otsus — jääda korporatiivse kasvatuse alusele, loobuda aga kõigest võõrapärasusest, oli kahtlemata tõmbejõuks korpi hoogsale kasvule. Eriti veel 1933. a. alates mil korp. muudeti teaduskondade vaheliseks.

Eesti Korporatsioonide Liiduga ühineti selle kaheksanda ja vabal kodumaal viimase liikmena 1937. a. leides tunnustust meie vanimate korpide poolt.

Sõprusvahekorrad loodi Soome Kymenlaakson Osakuntaga ja Läti kopr. Lettica'ga. Vabas Eestis sai Tartuensis tegutseda vähe üle 10 aasta kui seda tabas kõikide meie akad. organisatsioonide likvideerimise saatus kommunistide poolt. Tol ajal võis Tartuensis oma liikmete arvu lugeda ligi 200-le, üksi vilistlaskogusse kuulus sadakonda. Vabadusse pääsenud ja igasse maailmakaarde lennutatud kaasvelled organiseerusid kohe, moodustades koondiseid Rootsis, P.-Ameerikas ja Austraalias.

Tartuenslased, tehes tagasivaadet minevikku, näevad selles osakestki meie üldrahvuslikku võitlust võõra võimu vastu.

Nad on andnud oma osa meie akadeemilise nooruse organiseerimisel ja kasvatamisel. Tema perest on sirgunud rida rahvusvaheliselt tunnustatud teadlasi, tublisid sõjamehi ja eriti paguluses meie vabaduse eest vajalisi kompromissituid võitlejaid. Roheline-valge-violett värvid ja neile antud mõiste lipukirjas: töö—tõde—eluõõm on olnud kaasvellede ühendavaks sidemeks mis katkematult kandub edasi ka teise poolsajandisse.

EvS

UUDISEID KODUMAALT

N. Liidu 1978. a. kompartei keskkomitee koosolekul öeldi et „rahva vara pärast peab iga kommunist, iga majandus- ja parteitöötaja südant valutama", kuna „neilt kes seda ei tee, on tarvis aru pärida partei põhikirja ja meie Nõukogude seaduste kogu rangusega". Parteile teeb suurt südamevalu elektrienergia raiskamine ja sellega ebaökonoomselt ringi käimine. Selle „meie maa" juhtide mure on niüd jõudnud ka „meie vabariigi" juhtideni, kes otsivad süüdlasi, neid kes unustavad päevaks elektrilambi põlema, või mõnel muul viisil hoiduvad elektrikontakti puudutamast. Nii on Halliste sovhoos ja „Kalju" kolhoos Viljandi rajoonis, Sverdlovi-nimeline kolhoos Võru rajoonis, Ranna sovhoos Harju rajoonis. „Vabaduse" kolhoos Rapla rajoonis ja „Sädeme" sovhoos Pärnu rajoonis jätnud eeskirjad täitmata ja saanud hakkama vaieldamatu eeskirjade rikkumisega, sest elektrienergia otsene raiskamine on kõige enam hukkamõistu väärt.

*

Kevade on jõudnud ka kodumaale. Avaldatakse üleskutseid põllutöödele ettevalmistamiseks. Kuna mullune künd oli olnud vihmasajude tõttu äärmiselt ebatasane, siis olevat vaja teha palju libistustööd. Enne olevat vaja aga libistid valmis teha. Valga rajooni „Esimese Mai" kolhoosi peaagronoom Toivo Näpp kurdab, et üks tõsisemaid muresid on kartulikasvatuse järeleviimine. On mitu aastat tegeletud seemne tervendamisega, aidates sellejuures ka teisi Valga rajooni majandeid esimese ja teise paljunduse seemnega. Kuid tööd kartuliseemne tervendamisega tulevat laiendada. Rohkem olevat vaja tegelda umbrohutõrjega ja taimehaiguste leviku piiramisega. Vähemalt pool kartulipõllust tulevat pritsida lehemädaniku vastu, muidu ei saadavat 200-tsentnerist saaki hektarilt.

*

Kontrolli tulemused ettevõtets avastasid hulgaliselt elektrienergia raiskamist. Nii Tallinnas Veduri depoos Telliskivi tänaval ei lülitatud lõunavaheajaks, kui töö seisis, välja valgustust. Tarbetult põlesid lambid üldvõimsusega 12 kilovatti. Depoo vanemmeistrile Edgar Kruegerile määrati 10 rubla trahvi.

Põlva rajooni rahvakontrolööride arv on ligi 1500 inimest, kes moodustavad 95 rahvakontrolli pea- ja tööstusgrupi. Kui seni hoidsid kontrolörid oma tegevuses teatud eemaltvaataja distantsi, siis nüüd leitakse, et nad peaksid oma töö tõhustamiseks seda rohkem avalikult tegema. Rahvakontrolli juures on oma pressigrupp, osakondades aga informatsioonisektorid, kelle ülesandeks on tagada töötajate informeerimine rahvakontrolöride mitmesuguste organite tegevusest, avastatud puudustest ja süüdlaste karistamisest. Arvestades sellist suurt inimeste hulka ollakse varsti nii kaugel, et ühed rahvakontrolörid pannakse teisi rahvakontrolöre kontrollima.

*

Kuigi välismaailmas räägitakse tuleval aastal ettenähtud olümpiamängude boikoteerimisest ja selle võimalikust ärajäämisest, käivad Tallinnas ettevalmistustööd edasi. 7. märtsil toimus ministrite nõukogu nõupidamine koos mitmesuguste ametkondade esindajatega. Nõupidamisel arutati olümpiaregatist osavõtjate, külaliste, ajakirjanike ja turistide teenindamist ning teeninduskaadri ettevalmistamise käiku. Nõupidamist juhatas organiseerimiskomitee „Olümpia" '80 esimehe asetäitja A. Green; kompartei silmaks oli keskkomitee sekretär V. Väljas.

*

Moskva on hakanud Kunda tsementitehast ekspluateerima kolossaalse tempoga. Miljon kakssada tuhat tonni andvat tehas juba aastas ja seda toodangut jatkuvat nüüd peale Venemaa veel 24-le välisriigile — Gineale, Malile, Gaanale ning paljudele teistele Aafrika uutele vabariikidele, kuid ka Kuubale. Eesti tsemendist saadav kasum läheb Moskvale, kuid tsementitehas ise saab vaid austusi ja kiitust. Asja anti tehasele jälle nõukogude orden „Austuse märk".

*

Hiljuti sai 100-aastaseks Moskvas elav eestlane Oskar Org, kes on sündinud 1879. a. Leningradi lähedal, Porohhovski külas. Alates kümnendast eluaastast töötas ta karjase abilisena, hiljem on olnud sepp ja õppis mehaanikuks. Viimased 50 aastat ta on elanud Moskvas, kasvatanud üles kolm poega ja tütre, tal on neli lapselast ja kolm lapselapselast. Ta töötas kuni 95-aastaseni, sest ei osanud ilma tööta elada. Ta vanaema elanud 126-aastaseks ja ema 123-aastaseks ning mõlemad tegid elupäevade lõpuni majapidamistöid.

Ungaris alags tänapäevase balleti rahvusvaheline pidustus, millest „Estonia" teatri balletitrupp võtab osa E. Tambergi ja M. Murdmaa balletiga „Joanna tentata".

Äsja jõudis Rakvere Draamateatri lavale peanäitejuhi Raivo Trassi töö Juhan Liivi loomingust pealkirjaga „Kui seda metsa ees ei oleks". Lavastajaks oli R. Trass ise, näitlejaist on nimetatud Arvi Mägi, Ave Laaneoja.

Hoidke kontakti perekonnaga ja sõpradega välismaal 35 sendiga

Esimese klassi kirjad 17 senti ja õnnesoovikaardid 15 senti . . . kõikjal Kanadas ja U.S.A.-s. Kirjad teistesse maadesse 35 senti, õnnesoovikaardid 18 senti.

Kanada post . . . seob 23 miljonit kanadalast ülejäänud maailmaga.

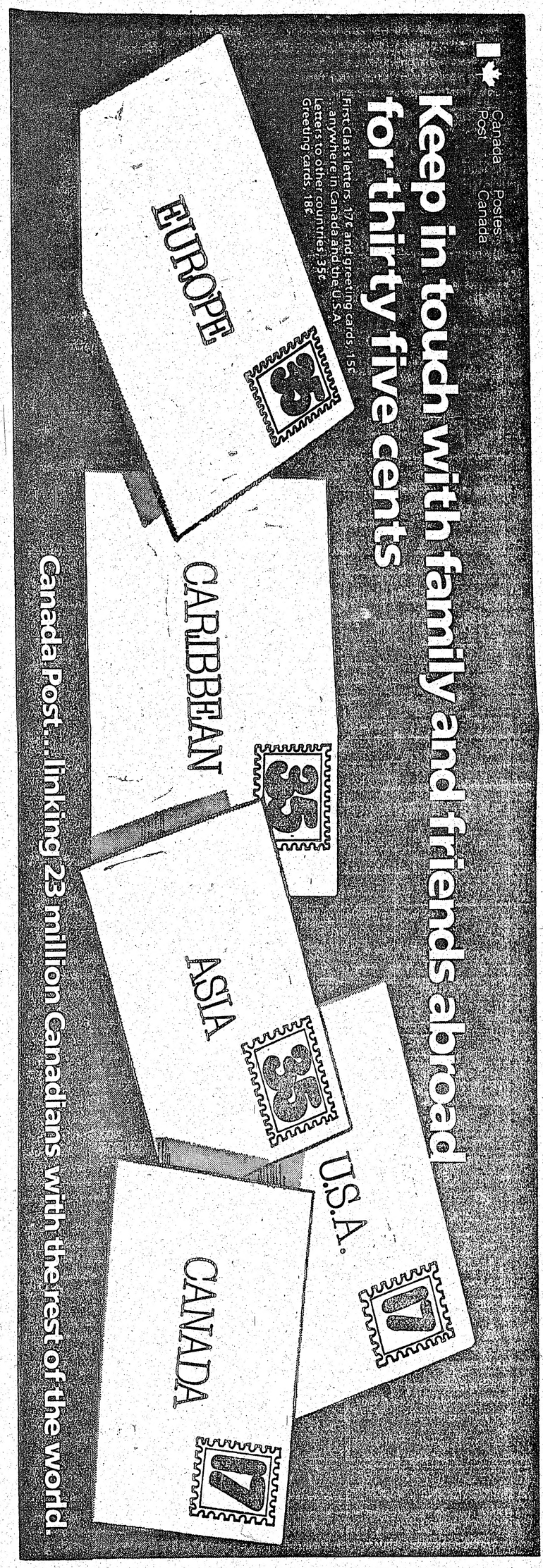

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 27. märtsil 1979 — Tuesday, March 27, 1979

KIREV MAAILM

KOPENHAAGEN — Mühlheimis suri üks Teise maailmasõja vihatumaid Gestapo ülemusi, 73-aastane Otto Bovensiepen. Ta oli see, kes lasi mõrvata Taani suure luuletaja Kaj Munki, olles saanud 1943 natside julgeolekupolitsei ülemaks Taanis. Pärast sõda mõisteti ta surma, kuid talle anti 1949 armu ja surmaotsus muudeti ümber eluaegseks vanglakaristuseks. Neli aastat hiljem anti talle lõplikult armu ja saadeti välja Lääne-Saksamaale, 1967 toimus Bovensiepeni vastu uus kohtuprotsess, kuna selgus, et ta Gestapojuhina Berliinis oli kaassüüdlane vähemalt 30.000 juudi mõrvamises. Protsessi aga ei viidud kunagi lõpule, kuna Gestapotimukas jäi raskelt südamehaigeks.

TEL AVIV — Iisraelil on kavatsus kaevata hiiglaslikku kanalit Vahemerest Surnumerre, mis on 400 m allpool merepinda. Sellega tahetakse Surnumere ümbrust elustada.

BONN — Lääne-Saksamaal palus kohtuvõimudelt abi üks ettevõtlik ja energiline kaubareisija, kes oli sattunud majanduslikesse raskustesse. Tal on 46 last. Neist 41 väljaspool abielu, mistõttu ta pidi maksma 8500 kr. alimente. Kohus vähendas summat 600-le kroonile, millega kaubareisija jäi rahule. Samuti tema abikaasa, kes on otsustanud andestada.

MAROKO — Kuulduste kohaselt on kukutatud Iraani shahh, kes viibib koos perekonnaga Marokkos, vaimselt haige. Ta olevat selle tõttu kodumaal olemise viimastel päevadel olnud võimetu midagi ette võtma. Shahhi aju ei saavat halbade veresoonte tõttu küllaldaselt verd. Praegu olevat perekonna asjus kõik otsustamise võim ta abikaasa Farah'i käes.

BONN — Endine Lääne-Saksamaa kantsler Willy Brandt ja ta teine abikaasa Rut lahutavad pärast 30 a. kestnud abielu. Brandt kohtas oma abikaasat Norras, kui ta elas natsismi eest põgenikuna Skandinaavias. Nad abiellusid pärast sõda 1948. a. Berliinis. Brandt lahkus kantsleri kohalt 1974. a. kus ta oli kistud spionaazhi skandaali, mis oli seotud ka väljaspool abielu olnud vahekordadega.

TORONTO — Toronto metro linnavalitsus võttis vastu seisukoha, et Toronto tänavail keelustatakse suveti turistidele mõeldud voorimehed. Komitee kuulas ära Hobuste Sõprade nimelise grupi märgukirja, kes ütlesid, et hobused linnatänavatel põhjustavad õnnetusi, neid lüüakse ja nad on sageli ületöötanud. 100-liikmelise grupi president Tim Trow väitis, et hobused peavad suvel kuuma ilmaga tegema pikki tööpäevi, ilma et vahepeal toitu saaksid. Voorimeeste esindaja advokaat tõi tõendeid, et hobused on kahe aasta jooksul põhjustanud ainult viis õnnetust ega ei kannata karmi kohtlemise all.

BONN — Penitsilliin on hakanud oma tähtsust kaotama, kirjutab Lääne-Saksa ajakiri „Spiegel". Pisikud, millede vastu penitsilliin oli mõjuv rohi, olevat nimelt aegade jooksul arendanud välja vastumürgi. Täielikult on penitsilliin oma mõju kaotanud ühe Aasiast tulnud gonorröa vastu, avastati mõni kuu tagasi Saksamaal. Indoneesias nimelt võtsid prostituudid iga päev mitu penitsilliinitabletti, et mitte nakatuda. Pisikud aga kujundasid penitsilliinile pikkade aastate jooksul vastumürgi ja nii leidsid arstid üllatusega, et ühe Indoneesiast tulnud meremehe gonorröad penetsilliin ei ravinud terveks. See tõveoht on nüüd levimas üle maailma. Penitsilliin avastati juba 1928, kuid ravimina võeti tarvitusele alles 1940. Eriti sõjaaastatel oli see hindamatu ravim. Nüüd on penitsilliini kõrval leitud juba terve rida uusi antibiootikume.

G. Helbemäe näidend laulupeo teatrietenduseks

Eesti Rahvusteater Kanadas toob lavale muusikalise näidendi „Oleksin laululind" Johannes Kappeli elust

Kõik eestlased, väljaarvatud vahest ehk need kõige nooremad, tunnevad laule „Kallis, Mari", „Ma teretan sind, hommik", „Ööbik, „Võõrsil" ja „Oleksin laululind". Kuuluvad ju need laulud meie koorilaulude raudvara hulka ja eesti koorid, kus nad ka iganes asuvad, laulavad neid tänaseni. Me tunneme neid laule, kuid kuivõrd on meile tuttav nende looja Johannes Kappel? Johannes Kappel sündis 2. juulil 1855 Raplas ja suri Saksamaal 1. juunil 1907. Ta on meie esimene kõrgema haridusega helilooja, lõpetas Peterburi konservatooriumi kompositsiooni- ja oreliklassi 1881. a. ja töötas kuni surmani Peterburi hollandi kiriku organistina. Samal aastal kui ta konservatooriumi lõpetas, andis ta välja koorilaulude kogu „Järvamaa ööbik".

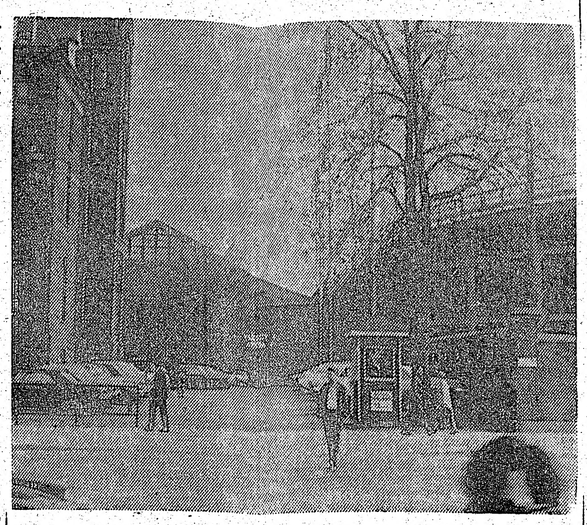

Varsity Arena (paremal) kus toimub eeloleva mai lõpul eestlaste üldlaulupidu.

Tema heliloomingu hulka kuuluvad ka eesti esimesed kantaadid ja ta koostas koolidele laulmisraamatu ja muusika algõpetuse õpiku, mis oli kodumaad kasutusel veel käesoleva sajandi alguses.

Johannes Kappel oli meie III (Tallinnas 1880. a.), V (Tartus 1894.a.) ja VI (Tallinnas 1896.a.) üldlaulupidude üldjuht.

1946. aastal kirjutas Gert Helbemäe Kappeli elu ja loomingut käsitava näidendi „Oleksin laululind". Eesti Rahvusteater Kanadas lavastab selle näidendi maikuus Torontos toimuvaks laulupeoks.

Näidendi lavastajaks on Riina Reinik ja meile ei olegi vaja talle esitada küsimust, et miks just see näidend. Lavastaja vastab, ilma et ma jõuaksin talle küsimust esitada: „See on ju meie laulupidude traditsioon, et lavale tuuakse mõni eesti näidend. Teisel üldlaulupeol 1879, seega sada aastat tagasi, mängiti maha koguni kaks näidendit, Kotzebue „Permi Jaagu unenägu" ja Kunderi „Mulgi mõistus ja tartlase tarkus", III üldlaulupeol 1880 oli see Koidula näidend „Säärane mulk ehk sada vakka tangu soola".

Meie teatril ei olnud pikka mõtlemist, valik langes loomusunnil just nagu iseenesest Helbemäe näidendile, see sobib laulupeo raamidesse ja näitab meie noortele meie saja kümne aastast laulupidude traditsioone,

ühtlasi aga ka ühe meie muusika suurkuju elu ja loomingut."

„Jutusta kuidas sa seda tükki kavatsed lavastada?" küsin.

„Ma toon muusika sisse, vähemalt neli kuni kuus Kappeli laulu. Näidend algab sellega, et lava on pime, eemalt on kuulda koorilaulu ja siis aplausi, nähtavale ilmub tagafoonil Tallinna panoraama, meie kolmas üldlaulupidu on lõppenud. Ja nüüd algab näidend peale — lavale tuleb Kappel, loorberipärg käes, mantel üle õla, ta ei lähe laulupeo pidulikule õhtusöögile... ta on väsinud. Näidend lõpeb umbes samuti, jällegi on laulupidu lõppenud, seekord on tagafoonil Tartu panoraam, Kappel astub poodiumile, jah just poodiumile, sest ma kasutan laval poodiume ja just nagu näldendi alguses asetab ta lauale mantli, lillekimbu ja loorberipärja.

Ka seekord ei lähe ta laulupeo pidulikule õhtusöögile, ta pöördub publiku poole ja lausub:

„Mul on kahju teile teatada, et ma ei saa sellest pidulikust õhtusöögist osa võtta oma viletsa tervise tõttu..." Kappel on tõsiselt haige, tal on tuberkuloos."

„Kus on näidendi seos pealkirjaga?"

„Oh, see on tegelikult väga õrn ja liüriline näidend, just nagu Kappeli muusikagi on tundeküllane ja meloodiliselt rikas. „Oleksin laululind" on kirjutatud tütarlapsele, keda Kappel armastas, sellest pidi saama rõõmus laul, kui Kappel on haige, tüdruk abiellub teisega ja sellest laulust saab kurb laul, just nagu kurb ja traagiline on Kappeli elugi," ütleb Riina Reinik.

„Kõlab väga sentimentaalselt," ütlen.

„Ei, mitte sentimentaalne, tundeküllane küll, aga mitte sentimentaalne melodraama. Selleks on Helbemäe liiga hea näitekirjanik.

Näidend on läbi põimitud kurbuse ja rõõmuga just nagu tegelik elugi.

Seal on kolm tugevalt koomilist karakterit. Nutta näidendis ei saa, aga kohati naerda... aga ma ei või ju sulle kõike ette ära rääkida mis ja kuidas. Küsi nüüd midagi asjalikku," ja Riina Reinik jääb ootama.

„Hea küll. Millal ja kus toimub etendus?"

„Ryersoni teatris, see asub südalinnas, Gerrardi ja Yonge'i tänavate nurgal, teater mahutab 1425 inimest, akustika on hea ja etendus toimub pühapäeval, 27. mail kell 5. p.l."

V.V.

Kurdid nõuavad autonoomiat

Valitsusvägede barakid piirati ümber

TEHERAN — Mässavad kurdi suguharud Iraanis on ümber piiranud ühe valitsuse väeosa Sanandaj linnas ning nad lükkasid tagasi ajatollah Khomeini nõudmise oma võitlustegevuse lõpetamiseks. Kurdid nõuavad autonoomiat, millise nõudmise juba tagasi lükkas võimult tõrjutud shahh ja mida ei taha rahuldada ka Iraani uued valitsejad.

Kurdid on sisse piiranud linna serval asuvad armee barakid ning Khomeini saatis oma esindajad sõdurite ja mässajate vahel rahu sobitama.

Mässajad lükkasid Khomeini sobituskatsed tagasi ja kuigi kurdide ridades võitlevad nii konservatiivsed usulised fanaatikud kui ka pahempoolsed marksistid,

on nende mõlemate voolude nõudmiseks kurdidele autonoomia andmine.

Kurdid olid vastuolus endise shahhi rezhiimiga ning ei usalda ilmselt ka praegust ajatollah Khomeini valitsust. Kurdide võitlused valitsusvägedega pärast Khomeini võimule tulekut on nõudnud juba mitusada inimohvrit.

Õiendus

„Vaba Eestlases" nr. 21 lk. 3 avaldatud stipendiaatide fotol on sattunud esimeses reas olevate laste nimedes eksitusi. Peab olema vasakult: C. Timusk, Pia Metsala, Ingrid Jürman, Heli Leesment, Marja Leena Roos ja Laura Randma.

Inglise saadik Hollandis terroristide ohvriks

HAAG — Hollandis, Haagis, tungisid möödunud neljapäeval terroristid kallale Briti saadikule Hollandis ja külvasid ta auto üle püstolkuulipildujate tulega. Saadik Sir Richard Sykes ja temaga kaasas olnud teener said surma kuna autojuht pääses vigastuseta. Kallaletung toimus saadiku kodu juures kui ta astus just autosse, et sõita oma elukohas saatkonnahoonesse. Kurjategijad, kes tunduvad politseile professionaalsete mõrvaritena, lahkusid kiiresti sündmusekohalt ning neid ei õnnestunud tabada. Mõningate oletuste kohaselt on mõrvarid IRA terroristid.

Uusi „Finlandia" TV-programmi saateaegu

Toronto soomlaste „Finlandia" TV-programmi edasiandmisega alustati 9. märtsil Metro Cable (channel 10) ulatuses. Lisaks „Vaba Eestlases" nr. 19 avaldatud kuupäevadele, antakse sama saade edasi veel York Cable (ch. 10) kaudu 5. apr. kell 9.30 õ. ja 6. apr. kell 8.30 õ.

7. apr. toimub laiemaulatuslik saade York, Scarboro ja Rogers Cable kompaniide kaudu (ch. 10) kell 8.30 õ. See on nähtav umbes poole Toronto ulatuses.

Edasi on sama saadé esitamisel veel 12. apr. kell 9.30 õ. ja 13. apr. kell 8.30 õ. Kõik saated on pooletunnilised. Nagu juba varem on teatatud, esineb saates ka eesti tütarlaste lauluansambel „Jaaniku" (Ilo Maimets, Kaarin Maimets, Leena Tiisman ja Silvia Siitam).

Nagu saate korraldaja W. Heidman ütleb, on neil eesmärgiks iga kolme kuu järel uus kava esitada. Järgmine tuleks juunikuul, mis on seotud sellal toimuvate Karavanipidustusega ja hiljem järgneks sügisel uus saade, mis haaraks Torontos toimuvaid soomlaste suurpidustusi.

Värskemad uudised loete „VABA EESTLASEST"

Kasvatuspäev Laste Aasta puhul

Metsaülikool korraldab, kõneleb dr. Kersti Linask

Metsaülikooli korraldusel toimub Rahvusvahelise Laste Aasta tähistamiseks eesti kasvatuspäev. Üritus koosneb loengust ja sellele järgnevast laudkonnavestlusest pühapäeval, 1. aprillil algusega kell 14.00 Tartu College ruumides. Kasvatuspäev on peamiselt mõeldud noortele võõrsil kasvanud vanematele, kes tahavad oma lapsi kasvatada eesti keeles ja kultuurimiljöös. Kõik kasvatusküsimustest huvitatud inimesed on teretulnud.

Kasvatuspäeva referent dr. Kersti Linask on Connecticuti Ülikoolis saavutanud oma doktori kraadi filosoofia, eriti pedagoogika alal. Ta teostas uurimuse Põhja-Ameerika idaranniku eesti täienduskoolide kohta ja esitas selle lühikokkuvõttena möödunud kevadel toimunud AABS-i konverentsile. Tegutsedes ise Connecticuti Eesti Täienduskoolis õpetajana on ta kooliküsimustega otsekontaktis.

Tema ettekanne kasvatuspäeval puudutab eesti koolide ajalugu ja probleeme ning püüab anda võimalikke lahendusi.

Referaadile järgneb laudkonnavestlus, milles osalevad Heino Jõe, Kadri Laar, Oscar Müllerbeck, Epp Naelapea, Reet Roos ja dr. Jaan Roos. Kuue vestleja nõol on esindatud lapsevanemad, õpetajad, lasteaednikud, noortejuhid, õde, arst ja ka laps ise. Viimast esindab Epp Naelapea, kes on juba peaaegu noor neiu, valdab sõnas ja kirjas korralikult eesti keelt, kuid pole neid oskusi mitte omandanud täienduskoolis.

Üldinimlikele probleemidele, mida käsitleb „Rahvusvaheline Laste Aasta, lisandub palju praegu väga aktuaalseid eesti probleeme. Eestlaseks kasvatamine meie oludes on tegelikult lapse juhtimine täielikku kaks-või koguni kolm-keelsusesse.

Eesti lapsi käib nimelt Torontos prantsuse erakoolides, mis tegelikult on kaks-keelsed koolid.

Emakeel tuleb siis kolmandaks. Kas ja kuidas peavad lapsed niisugust „valu" vastu? Millega vanemad seda motiveerivad?

Millest johtub, et koolihariduseta vanemate lapsed sageli kasvavad eestlasteks ja haritlaste lapsed rahvustuvad ümber? Kas ja kui suurt rolli mängib vanemate hariduslik tase kasvatuses? Milline on täienduskooli ja skaudiliikumise osa eestluse sisendamisel või koguni — eestlusest eemale peletamisel?

Kõik need ja ka paljud teised olulised, koguni valusad küsimused on laudkonna vestlusaineks, millele kasvatuspäeva publik saab kaasa rääkida.

Laudkonnavestluse vorm on üks paremaid kogemuste vahetamise võimalusi.

Metsaülikool tuli kasvatuspäeva korraldamise ideele puht-praktilistel kaalutlustel. Inimgeneratsiooni pikkuseks loetakse 25—30 aastat. Metsaülikool on tegutsenud juba poole sellest ja korraldab eelseisval suvel oma 13. kursuse. Esimeste aastate metsatudengid on seega juba lapsevanemad ja küsimus on aktuaalne „oma perekonnas".

Eesti arst põhjanaba lähistel

Dr. Liivi Kasak-James'i referaat Montrealis

MONTREAL (VE) — Eesti Naisselts Montrealis — oma „iga kolmanda neljapäeva referaatõhtute" sarjas — korraldas 15. märtsil kohaliku Jaani koguduse saalis üle 60-pealise osavõtjaskonna kohalolekul ülihuvitava ettekande, kus esines dr. Liivi Kasak-James, kes kuuludes Ottawa Alpinistide Klubisse, võttis osa ühest kuu-aega kestnud mägironimise ekspeditsioonist Kanada kaug-arktikasse, Baffini saare kirdetipule, raskelt ligipääsevasse Eglingtoni fjordi, mis vaid 1200 miili põhjanabast eemal. Ligipääs sinna oli võimalik üksnes üüritud lennukiga, mis kohapeal maandus kruusasele rannaribale.

Ettekande paeluvamaks osaks olid ülihea kvaliteediga värvilised diapositiivid ja film mis hinge kinni pidama panevalt tõi kuulajaskonna ettekujutusesse kohtî, kus inimjalg veel varemalt pole astunud. Seal on ilma nimedeta paiku, kus esimesel kohalejõudjal on au ise nendele nimesid anda — seda ka sellekordne ekspeditsioon tegi. Kanada geograafiliste nimede komiteele esitati uusi kohanimesid, milledest kolmkümmend ametlikult vastu võetud ning juba kaardile pandud.

Suur osa külastatud Baffini saare nurgast on paksu igijää all, aga selle rannalähedased alad on jääst vabad, kus siis maastikupildis valitsevad tohutud mäemürakad, sügavad orud, kuristikud, aga üle kõige laialdased jääväljad ning kitsad jääliustikud:

kõik oma ilmelt võimsalt majesteetlikud, hämmastama panevad — aga, inimelamisele on see piirkond täiesti kõlbmatu.

Oma kaug-arktilise asukoha tõttu valitseb seal talv pea terve aasta läbi, välja arvatud mõni nädal südasuvel, kus osa lund kaob ning maapinna koorik sulab kuni 18 tolli sügavuseni. Seda üürikest aega kasutab loodus ärkamiseks, kus lilled löövad õitsele, olles siis oma eredate värvidega silmadele eriti rõõmutoovad. Maapind on lage, puudeta tundra, kus harva näha mõnda jänest, hane või lumekana, ka putukaid on seal väga vähe.

Lähim asula oli Clyde, 200 elanikuga eskimode küla, 250 miili kaugusel.

Sealse elu omapärasuse kohta märkis kõneleja, et kui mujal ilmas pimedus on see, mis inimeste igapäevaseid toiminguid reguleerib, siis kaug-arktikas, kus südasuvel pimedust polnud, käis elu pidevalt edasi kogu aeg. Kellaajal polnud seal mingit tähendus, lapsed võisid isegi hommikul kella 3 ajal väljas õues hullata. Magamine on igaühe oma teha, oma äranägemise järele — tee seda ükskõik millal sul selleks aga lusti on.

Sündmuste kalender

Neljapäeval, 29. märtsil kell 8 õ. Eesti Majas dr. J. Terasmäe loeng „Kõrbetaimestik".

Laupäeval, 31. märtsil, 1. ja 2. aprillil Peetri kiriku saalis Endel Rubergi kunstinäitus, avamine laup. kell 5 p.l.

Laupäeval, 31. märtsil ja 1 aprillil Eesti Maja väikeses saalis Evald Timuski kunstinäitus, avatud kella 10—8 õ.

Laupäeval, 31. märtsil kell 8 õ. Yorki ülikoolis õhtu eesti üliõpilastele..

Laupäeval, 31. märtsil kell 7.30 õ. Eesti Majas Toronto Eesti Püssi- ja Püstoliklubi peoõhtu.

Kolmapäeval, 4. aprillil kell 7.30 õ. Eesti Majas ESTO-80 informatsiooni-koosolek.